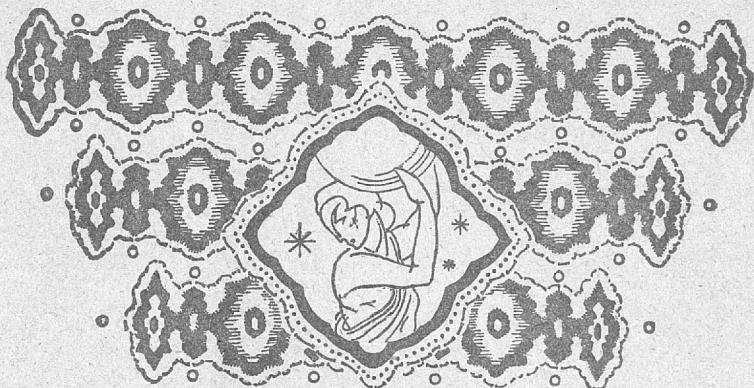
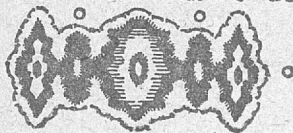

ŽEINŠKI

19 SVET 30

ILJETINIK VIII.

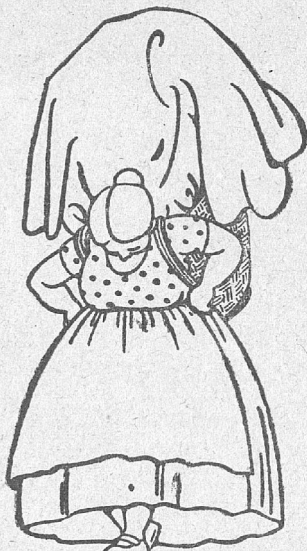
OKTOBER

*

ŠTEV. 10.

Glavo

*naj ti
prešinja
misel*

**kadar se
bliž a
velike
žhte dan,
da**

**SCHICHTOV
RADION**

pere sam!

OBRAZI IN DUŠE.

Dr. Ksenija Atanasijevičeva.

Žena kot filozofinja je nekaj zelo redkega. Filozofija je posebno carstvo misli, kamor imajo pristop samo izvoljenci. Od samega začetka je bila v človeku misel in ta misel je rastla, rastla tekom stoletij, tisočletij, ta misel raste še danes in ta misel človeška ne bo nikoli dorastla. Večna je. Zgodovina filozofije nam prikazuje to neprestano živo rast misli, njene zanose, polete, blodnje, iskanja, vero, obupe, hrepenenje, borbe — v tej misli je duševno življenje vsega človeštva in njegov napor, da bi razjasnil temna vprašanja in prodril v sfero resnice, pravice in večne lepote. Ali zaman. Misel, čeprav je večna, je omejena na človeštvo in zato zadene na zapreko — smrt posameznika. Tu se za trenutek ustavi ves tok, da začne zopet novo iskanje, izpraševanje... V carstvu misli se srečavajo najmočnejši duhovi. V tem carstvu ni narodnosti, ver, politike; v tem carstvu išče duh svoje zakone, naloge, dolžnosti; v tem carstvu išče človek sebe in svoj odnos do drugih ljudi, do večnosti. Duh išče harmonije.

V to carstvo misli so imeli tradicionalni pristop samo možje. Veljalo je skoraj za pravilo, da žena ne more tako globokoumno misliti, da bi mogla postati filozofinja. Ona da kratkomalo ni sposobna za kaj takega. Ali novi časi nas uče novih resnic. Danes dobimo ženo povsod, v vseh poklicih. Če more skozi borbe življenja, zakaj pa bi ne mogla tudi premišljevati o raznih problemih? Ko bi samo vedeli možje, koliko premišljujejo o vsem žene: o rojstvu, življenju, smrti, sreči, usodi, duševni praznini. Najčesče se pa sprašujejo: Zakaj je tolika bol v duši in čemu je toliko bogastva v nas; zakaj je taka razlika v čustvovanju med nami in možmi. Vendar je redka ona žena, ki bi mogla sistematizirati svoje misli in jih obelodaniti kot znanstveno delo.

To je storila dr. Ksenija Atanasijevićeva. Ona je v Jugoslaviji prva žena, ki se je povzpela do univerzitetne kariere; l. 1923. je bila namreč izbrana za docentko na beograjski Univerzi in sicer za stolico zgodovine filozofije. Žalibog je letos dala ostavko na državno službo. Misli se preseliti na Holandsko, kamor jo kličejo njeni prijatelji — znanstveniki, da bi delovala pri njih na visoki šoli.

Dr. Ksenija Atanasijevićeva je Beograjkanka, kjer živi tudi sedaj s svojo inteligentno materjo. Gimnazijo je skončala v Beogradu, visoko šolo je študirala v Ženevi in v Beogradu, in sicer skupino klasičnih jezikov in čiste filozofije. Leta 1920. je diplomirala iz teh dveh predmetov, 1922. je doktorirala na beograjski univerzi iz čiste filozofije s tezo: „Brunovo učenje o najmanjem.“¹⁾

Je jako marljiva delavka, tiha in skromna v svoji študijski sobici; prijazna in vsakdanja v občevanju; kritična, živahna, samosvoja in odločna v znanstvenih debatah, a malce otožna v svoji najbolj skriti kamrici. Čeprav je še mlada (roj. 1894.), je bogato njeno delo v znanstveni književnosti. Do sedaj je tiskanih 66 daljših znanstvenih del, med njimi tudi Filozofski fragmenti — „knjiga prva“ (Beogr. 1929, str. 1—160) in „knjiga druga“ (Beogr. 1930, str. 1—240), a poleg tega je raztresenih brezštevilo manjših spisov po raznih listih.

Filozof, ki je prvi najbolj zainteresiral mlado filozofinjo, je Giordano Bruno. O njem je bila njena doktorska teza, potem je napisala v francoščini razpravo: „La doctrine méthaphisique et géométrique de Bruno“, delo, katero je Virgilio Salvestrini, slavni italijanski raziskovalec Bruna, uvrstil v svojo „Bibliografia delle opere di Giordano Bruno“. S tem svojim delom je zbudila dr. Ksenija Atanasijevićeva pozornost inozemskih učenjakov in češki filozof, vseučilišni profesor v Pragi dr. Karel Vorovka, je zelo pohvalil to študijo v češkem filozofskem listu. O Brunu ima naša filozofka še razpravo: „O osebnosti Giordana Bruna.“

Ne bom naštevala vseh njenih filozofskih spisov. Omenim naj samo, da je preštudirala temeljito v originalu vse stare grške filozofe, premišljevala o njih in dala o mnogih lepo število zanimivih in samosvojih sklepov, katere so znanstveni krogi sprejeli z zanimanjem in jih ocenili zelo povoljno. Pa tudi novejši misleci, kakor Kant, Schopenhauer, Nietzsche in drugi so jo zanimali in je tudi o njih izpregovorila svojo besedo. Vendar so ji stari filozofi (Grki) najmilejši, kar ni niti čudno. Vse filozofske probleme, o katerih mi danes razpravljamo, so načeli že grški modrijani in mi jih samo razvijamo dalje.

¹⁾ Giordano Bruno (1548—1600) je med največjimi italijanskimi filozofi. Ni se odlikoval toliko po svojih originalnih mislih, kakor po tem, da je znal tuje misli absorbirati in širiti. Na njegovo filozofijo je vplivala posebno Kopernikova astronomija. Na zahtevo inkvizicije so ga v Rimu sežgali na grmadi, ker ni hotel preklicati svoje doktrine.

Vendar nas žene ne zanimajo toliko dela, v katerih prisateljica sodi in sklepa samo z razumom znanstvenika ter govori o občečloveških vprašanjih, nego predvsem ona, kjer se nam prikazuje kot žena intelektualka s hladno možatostjo in s pravim ženskim srcem in rahločutnostjo. V svoji filozofiji se nagiba k lahnemu pesimizmu, resignaciji, a včasih tudi k stoicizmu. To vidimo v raznih delih. Poleg svetovnih problemov jo zanimajo čisto ženski problemi, posebno pa stališča, katera zavzemajo razni veliki misleci napram ženi. Tako je objavila sledeče študije: „O emancipaciji žena kod Platona“ (Misao l. 1923), „Žene u Eshilovim in Sopoklovim tragedijama“ (Misao l. 1924), „Žene u Euripidovim tragedijama.“ (Žen. Pokret, l. 1924), „Ibsenova shvatanja žene“ („Letopis Matice Srpske l. 1927). O ženi je še razpravljala v delih: „Pesnikinje i filozofkinje stare Grčke“ (Misao l. 1924); „Sveta Tereza mladja kao spisateljka“ (Misao l. 1926).

Vendar si je utrla pravo znanstveno pot s svojim delom: Filozofski fragmenti, knjiga prva (Beograd 1923). Kritika, in to srbska, bolgarska, češka in nemška je nenavadno pohvalila to delo. Tudi naša filozofka dr. Alma Sodnikova je napisala v „Srpskem književnem Glasniku“ l. 1929. med ostalim te zanimive vrstice: „da bo to delo z obzirom na svojo bogato problematiko našlo zanimanje mnogih, posebno ker je stilistično jasno, lahko razumljivo in iskreno. To priča, da je dr. Atanasijević pisala zares „z umom in s srcem“. A dr. Dvorniković pravi celo v praški „Slavische Rundschau“: „Bridka življenjska izkušnja daje mnogim od teh odlomkov resignirano-pesimistično potezo. Marsikaj je napisano s krvjo...“ Prevod teh fragmentov je izšel v holandski filozofski reviji: Tijdschrift voor Wijsbegeerte (Haarlem, 1930).

Letos je izšla „druga knjiga“ Filozofskih fragmentov. Tudi v njej se nizajo posamezni odlomki iz njenega duševnega življenja v ogromno, bogato celoto. Zrelejša je, globlja je. Je velika filozofka. Najprej je pogledala vase, v neizbežni dotik z ljudmi, pa tudi vanje. Videla je v njihovih dušah dobro in hudo, na licih prevzetnost, neumnost, hudobnost, licemerčnost. Njen prvi grenki pesimizem se je ublažil in ne huduje se na človeštvo zato, ker ji je prizadelo osebno bol, nego zato, ker greši. O, ona vidi tiste nadute, prazne ali povprečne ljudi, ki si domišljujejo vsemogoče, a se ne zavedajo svoje nevrednosti, malenkosti. Ona se dviga nad te ljudi in v osamljenosti premišljuje o najglobljih življenjskih vprašanjih. Njen ideal je popolnost uzvišenega duševnega življenja, ideal, ki ni obsežen v dobrinah tega minljivega sveta, nego v nadzemski duševni sreči, ki je kristjanom Bog, a budhistom Nirvana.

V drugi knjigi čutimo, kako se vije v nenapisanem trpljenju in kako išče oporo svoji duši v premišljevanjih, da bi obdržala svoje ravnotežje v metežu, kjer koleba zlo in dobro. Njena etika se bliža Kristovi. Čim večkrat prečita človek to knjižico, tembolj se mu vsakokrat izcimlja

njena plemenita notranjost. Zato je njeno delo precej osamljeno v filozofski literaturi. In ni čuda! Kadar pišejo možje, dajejo samo suho zlato — razum; a dr. Ksenija Atanasijevičeva je dala prekrasne dragocene miniature, ker je vse, kar je napisala, tudi doživela. Tako doživljati pa more samo žena in posebno še žena 20. stoletja, ki je prešla iste šole kakor mož in doživela povojno psihozo. Dala je v knjigi: samo sebe.

Gospa docentka odhaja. Zakaj? Saj ima vse, si misli marsikatera čitateljica. Ona gre, in gospej Sofiji je zelo težko. Prigovarja ji: „Malo potrpi...“

„Ne morem,“ je dejala vznemirjeno ga. docentka. „Težko stališče imam s svojimi kolegi. Povsod mi delajo ovire. To me tako vznemirja, da se ne morem dovolj poglobiti v delo. A jaz hočem, da jim pokažem duševno moč!“

Gospa Sofija ji govori: „Spomni se, kako si bila priljubljena v srednji šoli, pa tudi na visoki, če te pa sedaj prijemlje življenje malo bolj trdo, pa veš, da je življenje borba.“

„Vem, vse vem. Vendar hočem odtod, hočem miru, da bom lahko delala nemoteno.“

In resignirano je obmolknila gospa Sofija in pogledala na docentko, ki je energično rekla: „Želim si samo miru in dela!“

In ta žena se popolnoma utaplja v delu, da bi črpala ne samo zase nego za vse ljudi iskre iz božanske resnice in zadovoljila žejne duše. Za njo je samo carstvo misli in prizadevanje, kako bi se mu človeštvo približalo.

Marjana Kokalj-Zeljeznova.

MUROPOLJSKA:

Moja pesem.

Jeseni, ko bo vse pusto
in bo sever čez osamele njive divjal
in bo pšenica dozorela v dišeči hleb,
umesila bom belo pogačo,
na romanje pusto skozi pusto življenja pot.

— — — — —

Pšenica v poletni dan opojno dehti,
moje grenke slutnje gredo v klas.
Otožnost jesenskih koprnjenj
na ceste brezkončne mojo bol joče...
Še hleba pšeničnega čakam na pot.

Gospa Marina.

(Nadaljevanje.)

X.

In navzlic vsemu je šlo ob prihodu mladih zakoncev vse, kakor je moralo iti. Marina, ki je po opravih že rano odšla v mesto, se še ni vrnila, ko se je že prikobacal iz postelje Klop, da bi v sami nočni srajčici drugaril ateku pri zajutreku, ker mu je moral toliko važnega in zanimivega povedati. Razen tega je ležal poleg Androve skodelice sinočni brzjav, tako da je bil inženir Pavlovič natančno obveščen o rodbinskem obisku, čeprav še ni govoril s svojo ženo. Zjutraj, predno je odšla, ga ni hotela buditi, si je mislil, in ko je pozno ponoči prišel domov, je že spala. Da, pozno ponoči prišel domov —

Andro se je zamislil in dečkovo veselo žlobudranje je šlo mimo njega, ne da bi poslušal. Le njegovi prsti so tu pa tam mehanično pogladili mehke laske, in ustne so rekly: „Da, da... O, pozno je prišel domov sinoči, in Marina je že davno spala. Marina —

A Marina ni spala. Ni spala vso noč. Dolgo je ležala, mirno, da ne bi budila otrok, gledala v temo in mislila težke, žalostne in grenke misli. Kdaj — kdaj ji je srce burno zaplalo ob spominu, in zopet bilo tako tiho, kakor da je umrlo. Vse je zdaj videla tako jasno, vse. Ogabno ji je bilo misliti, kako je zaupno hodila k Andru s svojimi majhnimi skrbmi, ki ga že niso mogle več zanimati. Vroč val sramu jo je oblil ob spominu na poljub, ki mu ga je še vedno dajalo za slovo, — saj mu ni moglo nič več biti za njen poljub. In roke mu je ovila često krog vratu, če je bil čemerem, in z ljubo besedo ga je hotela razveseliti. Do vrat ga je spremlila, mnogokrat celo na ulico — a njemu se je vendar mudilo z doma.

Tiho, tiho, srce —

V čem se je bila vendar pregrešila? V čem pogrešila? Ga je preveč ljubila? Preveč zaupno? Preveč priprosto, samo po sebi umljivo? Preveč samo njega? Ali mu je postala preveč filistrska, preveč domača goska? Ali se je zanemarila v obleki, negi, ali ga je dolgočasila? Se je preveč udala otrokoma? Moj Bog, moj ljubi, saj ima vendar tudi on tako od srca rad te svoje otročičke. A kje, a kdaj, a kako je vendar bilo, da je Andro šel od nje? Da je šel, šel k drugi, da je odšel k Vandi —

Ah, saj ni šel, saj so ji ga vzeli, vzeli —

Tiho, srce:

Če so ga vzeli, ga je slabo varovala, če se je dal odvesti, mu ni bilo na tem, da bi ostal.

O, srce, molči —

Šel je od nje, natihoma je šel in nič ni opazila, da je ostala sama. Vendar — njen spomin išče in samotni večeri prošle zime vstajajo pred njo. Samotna je bila, a ni bila sama. Nikdar ni bila sama, nikdar, saj poleg nje je bilo dvoje zlatih, sladkih mladih srčec, ki so bila tako njena kot njegova.

In Marina plače.

Tiho — ali, se ni obrnil ključ v ključavnici stanovanjskih vrat? Ni Andro?

Nič. Noč in tišina.

Ah, vse vidi zdaj tako jasno pred seboj. Ples, in Vandine posete, in rože, ki ji jih je takrat prinesel, ko sta vedrila z Janezkom pod njeno streho. — In tisoč drugih malenkosti. — In večna Vandina nervoznost. Glupa je bila, glupa in slepa. Kakor neresnične sanje se ji zdi vse to, kakor strašne sanje, ki jih nikdar ni sanjala. Bridka žalost ji je vnovič legla na srce, v sencih je pritiskalo in bolešno bilo. Vstala bi, popila mrzle vode, ali pa bi sedla na verando in čakala jutranjega hlada.

Ne to, ne ono. Lahko bi zbudila otročiče, lahko bi ravno prišel Andro, ko bi prižgala luč v kuhinji, lahko bi se zgodilo, da bi le pogledal v njeno sobo in je ne bi našel. Ne, danes ne bi hotela, da bi mu pogledala v obraz, danes se ne bi ž njim razgovorila.

A kako bo vse to? Ali bo mirno živela poleg njega, kakor da se ni nič zgodilo? Ali bo živela poleg njega v tistem ogabnem trikotu, ki se ji je zdel smešen in zabaven pri drugih, ki se ji je zdel malenkosten, vsakdanji, nikakor tragičen, dokler je stala izven njega. Zakaj ne bi živela kakor dozdej? Saj je bil le slučaj, bedast slučaj, ki je odkril resnico. O kruti slučaj, ki si odkril, kar dela srcu take bolečine. Andro, Andro —

Vrata v predsobi so zaškripala. Da, zdaj je prišel. Tiho, tiho hodi po preprogi in Marina čuti bolj kot sliši, da stopa zdaj mimo njenih vrat. Roke pritisne na srce in zamiži. Morda, morda le pride. Morda. In morda bi bilo vse dobro. Tako mehko je zdaj njeno srce, tako polno solz in tako vdano.

Pa ni prišel. Iz njegove sobe se je slišalo tihotno prekladanje obleke, lahen šelest časopisnega papirja. Potem je ugasnil ozki pramenček luči, ki je dolgo sijal ob špranji sosednih vrat.

Solz v Marininih očeh so okamenele, odprto srce se je stisnilo in roka, ki je bila mrzla kakor led, se je krčila ob njem.

Tiho, tiho, tiho.

In njena volja je ukrotila srce, da je bilo bolj enakomerno, prsa so dihala pokojneje. Marina, Marina, Marina, je govoril razum, bodi vendar pametna, Marina. Ne daj, da te obvlada bolečina, ne pusti, da tečejo solze. Cemu? Ali je vredno? Ali bo boljše? Ali je res vredno?

Tako je ležala dolgo, in misli, komaj malo urejene, so se zopet razbežale. Zopet so bile pri Vandi, zopet so gledale slike — v sobi se ji je zdelo neznosno, soparno, odeje so jo težile kakor svinec. Ne, tega ne vzdrži. Tiho, tiho se izmota iz postelje, tiho stopi na preproge. Nič glasu. Parket je uslužen in ne škriplje. Vrata na verando tečejo mehko.

Zunaj je božanstvena noč. Nepregledno se svetlikajo zvezde na visoki kupoli neba, temni kakor modročrni baržun. Spodaj se belijo zidovi mestnih hiš in hramov božjih. Iz vrtov diši majska opojnost. Marina stoji mirno in roke se ji sklenejo.

In zdaj, zdaj zadoni nekod iz sferičnih višav visoko, jasno, mladostno-jekleno petje. Ni pesem. Le svetli toni, rahlo sinkopirani, a vendar ritmično-harmonični, plavajo trenotek v mirnem vzduhu, odplavajo v neskončnost. Mudzejin kliče. Od nekod, od vrha nevidnega minareta visoko v brdu kliče v vsemir njegov zvočni glas. V neznanem jeziku kliče neznane besede tuje vere. A samotni ženi na verandi, vsi otožni in zapuščeni, vlija čista pesem v dušo čuden mir. Tam gori na vitkem stolpiču stoji mohamedanski svečenik in kliče vernike k molitvi. Stoletja, tisočletje že stoji tam in kliče in hvali velikega Boga. Mimo njega je steklo morje solza, milijarda življenj, pekel bolečin in neskončno kolo veselja. Kaj pa si ti v vrtincu stoletij, ti majhna gospa Marina? Tvoj mož ti je nezvest? Ali ti je res nezvest? Naključje, čuden slučaj ti je odkril, da ti je menda nezvest. In kratka ura razžaljenega samoljubja naj zadostuje, da utone vse, kar je bilo dosedaj lepega v tvojem življenju. Izbrši tisto uro, Marina, pozabi jo. Saj je ni bilo. Saj nisi bila tam, nikdar nisi bila tam pred tistimi zaklenjenimi vrati. Izstriži tiste grde slike iz filma tvojega življenja, da bo teklo mirno kakor preje. Pozabi, Marina, izbrši.

V daljavi je izzvenel zadnji kovinasti ton pojočega mudzejina. Na vzhodu je zasijal prvi medli odsev prihajajočega dneva. Marina je tiho sklonila glavo in se vrnila v sobo.

* * *

Nekoliko nervozno je stopala gospa Koppova po Aleksandrovki in dolgo postajala pred izložbami, tudi pred takimi, ki običajno ne zanimajo lepe dame. Nerođen ji je bil ta novi običaj, da je mogla sklopiti svoj telefon samo preko pisarne, novotarija, ki jo je seveda tudi uvedel praktični gospod Bošković. Zato mora zdaj tukaj čakati in upati na slepo srečo, da se sestane z Androm. Vidiš, tam gre gospa šumarskega ravnatelja — ž njo bi morala vsekako spregovoriti par besed, če bi jo srečala, in zdaj je zopet treba spretno prezreti vdan pozdrav znanega advokata, ki jo bo gotovo hotel spremljati. A z Androm mora danes govoriti sama, sama.

Bog zna, kaj vse je včeraj zaslutila Marina. Bog zna, kaj se je zgodilo med zakoncema. Diplomatična plava glavica sluti tisoč možnosti. Pa saj ni mogoče, da je videla Marina, kako je oprezno pogledala skozi priprto okence. Bog, kako se je bila prestrašila. V prvem strahu bi bila skoro odklenila in že je zagrabila za ključ. A mrzla kovina jo je pravočasno iztreznila. V zadnjem hipu se je spomnila, da nosi rožno-svilnato pižamo; in svilen pižama s koketnim dekoltejem res ni kostum, v katerem se običajno sprejmejo soprogi svojih prijateljic. Tedaj se je zatajila. Kaj pa je čudnega pri tem, da nikogar ni doma? Služkinj zares ni bilo. In ona, ona je vendar tudi lahko odšla z doma. In da je Joszi ta dan odpotoval, no, to je Marina itak vedela. Res, hvala Bogu, da ji je prišla v pravem času srečna misel, da se je zatajila.

Bolj sitna je bila zadeva z Androm. Ti ljubi Bog, kakšen neroden ljubimec je ta zaljubljeni mali deček, ki je vendar tako velik, tako velik in tako močan, da jo vzdigne kakor drobno punčko. In ta veliki, tako strašno zaljubljeni deček, o tako strašno, da ga lahko ovije okoli prsta, okoli svojega rožnatega prsta, ta veliki mali deček še vedno misli na svojo ženo, ima slabo vest in trpi. Pravi Balkanec, zares, je ta moj ljubi fant. To bi se bil prestrašil, če bi vedel, da je zvonila tako besno sama gospa Marina. Ves lepi večer bi nama bil pokvarjen. Da, niti dvoma mu ni smela pustiti, niti dvoma. Zato je rekla kratko: „Berač, Andro, je bil, berač, nadležen invalid. Dala sem mu dinar.“

In lepa gospa, ki je zdaj vneto gledala v izložbo s čevljarskimi potrebščinami, ki je imela posebno veliko šipo, ni zaslutila, kako blizu je bila resnici. Saj je takrat, ko se je vračala od neodprtih vrat, stala pred njimi zares beračica, zares invalid, zadet v srce.

Končno ji je pokazalo steklo vitko moško postavo v angleškem dresu. Po Vandinem licu je zažarel smehlaj, oči so se ovlažile. Obrnila mu je lice v srečanje. „Vendar, moj mili,“ je klepetala, „tako težko sem te čakala. Kam pa vendar tako bežiš?“

Andru se je mudilo na kolodvor, saj vlak z Ljubljancani se mora vsak čas pripeljati. Med naglo hojo ji je razložil novico. „Z menoj pojdi, Vandica,“ je predlagal. A Vanda ni hotela. Pri Pavlovičevih se sicer očitno ni nič zgodilo, a z Marino se vendar danes še ne bi sešla. Dobro je, če mine še kak dan, in kako prav je prišel zdaj ta ljubljanski obisk. „Veste kaj, Andro, v nedeljo se lahko vsi skupaj peljemo v Butmir na dirke. Da, da, takoj bom povedala možu, da sem vas vse povabila. Šofer bo lahko vozil dvakrat. In enkrat bom priredila večerjo. Ah, Andro, kako prav nama je prišel ta obisk.“ Zaljubljeno jo je gledal in krdoma stisnil njeno roko. „Zdaj pa stopi na tramvaj, moj dragi, poldan je že proč. In misli malo na-me,“ je dodala mehko in mu podala roko.

Stopil je na peron, ko je bila mala družinica že zbrana, prvi pozdrav končan. Mala svakinja, nekoliko razkuštrana, z očmi polnimi smeha in z jamicami v licih, je pestovala velik šopek rož, ki jih je prinesel Klop, hodila med njim in Marino in imela tisoč stvari povedati. Novi svak je pravkar opravil zaradi kovčegov. Tedaj je pristopil Andro. Malo je bil zasopel, malo mu je bila nerodna zamuda. A žlahta je bila tako prisrčna in Klop je žarel. Končno so se primaknili srečno do izhoda, se stisnili v avto in se odpeljali v hotel. V sredi med njimi vsemi je sedel Klop, ves žareč in silno zadovoljen. Tetka Metka mu je prinesla gumijasto želvo, ki se je dala imenitno napihniti, stric Tone pa je prekosil najbujnejšo Klopovo domišljijo, kajti stric Tone je nosil naočnike. In naočniki, to je bila zadeva, ki je vendar tako strašno zanimiva.

Prihodnji dnevi so prinesli vse ono, kar je v zvezi z obiski prijateljev iz mladih let. Dolge pogovore pozno v noč pri črni kavi in steklenici Žilavke, obisk muzeja, slavnega magistrata, sprehodi po Čaršiji, drobni nakupi, izleti v najbližjo okolico, na Hrast, v Babino baščo, na Žuto Tabijo s prekrasnim razgledom, stikanje po starem mestu, po bregovih onstran Miljačke na Alifakovič. Seveda se je mladi par med tem že seznanil z gospo Vando in njenim možem in hvaležno sprejel avto, ki jih je odpeljal po drznih serpentinah na visoki Trebevič. Povabilo na večerjo pa sta ljubeznivo a odločno odklonila. „Saj ne bo zamere, Marina, je-li?“ je rekel Tone. „In, tudi vidva ne bosta zamerila, kaj ne?“ je prosila Metka. „Kar ne da se nama, vidiš. Saj so tako ljubeznivi ljudje, ampak nama tako tuji.“ Andru morda ni bilo prav, a prigovarjal ni. Marini pa se je odvalil kamen od srca. Saj se je vendar tako pogumno bojevala vse te dni, tako hrabro se je držala, tako vztrajno odganjala megle, ki so zopet in zopet hotele zagrniti njeno dušo. Res, zaslužila je, da je šel vsaj ta bridki kelih mimo nje.

* * *

Nedelja je bila prekrasna in ko se je peljala Marina z ljubo sestro in Tonetom po gladki cesti, ki jo je ponoči opral prahu izdaten dežek in predpoldnem posušilo pridno solnce, ji je srce prvikrat postalo nekam lahko. Ni hotela misliti na to, da se je odpeljal Andro s Koppovimi v prvi vožnji. To je bilo vendar samoposebi umevno, in da ni bilo tistih nesrečnih ur, ki jih je hotela pozabiti, niti ne bi mislila na to, da bi se vozil lahko z njo. Saj so hoteli Koppovi vse pripraviti, poiskati ložo, ki jo je ravnatelj naročil, preskrbeti nekaj sadja in slaščic. In vedela je, da se vozi Vanda nad vse rada v družbi dveh kavalirjev, da pa nikakor ne more trpeti, če je avto „dubkom pun“. Ni hotela misliti na nič, a vendar ji je nekaj kljuvalo v srcu. Saj si ljubosumna, Marina, ji je govoril razum, Marina, ljubosumna. In brž je obrnila

pogled v gozdnate vrhove, brž je opozorila sestro na ljubko letovišče bogatega Sarajlije vrh grička, pokazala Tonetu, kam se hodijo poleti kopat v topli, plitki Zeljeznici.

Na dirkališču je bilo že vse polno. Ravnatelj Kopp jih je sprejel in vodil na prostore. Metka je sedla med Vando in Marino, vsa vesela, živahna, interesirana in zelo ljubka v temno modri obleki in v angleškem klobuku, ki ni mogel docela ukrotiti bujnega življenja njenih zlatih kodrov. Ljubeznivo je tolmačila Vanda, vedno oziraje se v trojico gospodov, ki je sedela za damami in vedno vprašuje: „Je-li, Joži?“ A pogledala je vedno Andra. Tako je ugotovila Marina in zopet in zopet je čutila, kako ji tenka, tenka igla bode v srce. Ljubosumna — je svaril razum, a srce, srce se še ni znalo pokoriti. Rekli so ji, da je danes malo bleda. „Saj Marina vendar nikdar ni rdeča,“ je naglo ugotovila Vanda in zopet je nekaj zabodlo. Res je bila malo bolj bleda kakor navadno, in zdaj ji je bilo žal, da le ni malce potegnila z ružem preko lica. Saj ga je že imela v rokah, ko se je odpravljala, in prav resno je mislila, da bi se polepšala umetno, čeprav to ni bila njena navada. Pa se je nekaj oglasilo v njej, rahlo je zopet zabodlo, ponos je nekaj godrnjal — in dvignila je glavo od zrcala.

Spodaj po zeleni ruši so pisani žokeji podili plemenite konje in na tisoče oči jih je pozorno spremljevalo. Pri zadnjem odločilnem krogu se je nagnil pester zid gledalcev avtomatično naprej — tisoč src je zatrepetalo: Ali bo zmagal moj? Ves narod ljubi tukaj konjske dirke, in vsakdo, od seljaka preko obrtnika in vojnika do odličnega meščana ima med konji svoje ljubljence in z vso dušo jim želi zmago, če tudi niti dinarja ni stavil nanj pri totalizaterju.

Toda ravnatelj Kopp je stavil in zvedava Metka tudi, ki je hotela na vsak način odnesti z dirke „pravilne in popolne vtise“, kakor se je izrazila. Zato je bilo tudi zanimanje v loži Koppovih živahnejše in Marina se je živahno nagnila naprej, da vidi cilj. A mesto cilja je bliskoma zagledala, da upira Andro roko ob ograjo tesno ob Vandinem licu, in da tisto mehko lice —

Ne, nič ni videla. Moj Bog, saj tega ne vzdrži. Kakor da ji nekdo drži začarano zrcalo pred oči, da vidi zdaj vse drugače, vse spačeno, vse grdo. Marina, saj si vendar pozabila tisto uro, saj si izbrisala, izstrigla. Res, lice je naslonila na Androvo roko. Kaj je pri tem? Konj je pred ciljem, v razburjenju je pač lahko pritisnila lice na Androvo roko. In Marina je pogled odločno obrnila drugam.

V tem so zakričali, množice so vzvalovile, mogočno ploskanje je zaorilo pod nebo. „Zmaj“ je zmagal, „Zmaj“ je bil prvi. Kdo bi si mislil? Zmaj. Metka se je smejala, Metka je dobila. „Jaz stavim vedno na zmaje,“ je rekla smeje in se oklenila Toneta. „Ajd, pojdimo po novce.“

Gospa Vanda pa je bila mnenja, da se mora Zmajeva zmaga praznovati in prav nič je ni motilo, da je „Victor“, ki je bil favorit njenega moža, izgubil. Ker je vedno obveljala njena, so se odpeljali na praznovanje preko lepih Ilidž k „Vrelu Bosne“. Ta lepi, mirni kraj, postlan med šumami, ima to veliko znamenitost, da spremljaš lahko tam postrvino življenje od rojstva do groba. Bistre izvirke Bosne so ujeli v bazene različne velikosti, kjer plemenijo, križajo, negujejo te žlahtne ribe. Gostilničar pa ti zna postreči z ocvrtimi, pečenimi in parjenimi, ter toči pristna vina!

Marini ta nekoliko mračni kraj, ki ji je vedno dišal malo po trohnobi, ni bil nikdar posebno všeč, in tudi ribe, ki jih je rada gledala, kako so po desetisočih rastle in se razvijale veselo v zelenih vrelcih, ji niso šle tukaj nikdar v slast. A danes je bil tak prekrasen dan, solnce je zmagovito prodiralo redke borovce. Na tratici ob restavraciji je bilo okoli lično pogrnjenih miz že vse polno pisanih družb. Vino se je zalesketalo v kozarcih. Tone in Metka sta trčila, vsi so pili na njihovo zdravje. Toplo jim je postalo in tako ugodno razpoloženje se je polastilo vseh, da je veselje objelo tudi Marinino srce. Vse pozabiti in trenotek zagrabit, ki je svetel in veder. Dolgo so sedeli in kramljali in nobena senca ni kalila splošnega veselja.

Drugi dan proti večeru se je profesorski par odpeljal. Klop in Andro in Marina, celo Ruža s Sestrico so jih spremili. Ko je odmahal zadnji beli robček, je odrinila Ruža z otrokoma domov. Andro pa je položil svoji ženi roko pod komolec in dejal: „Pojdiva še malo v mesto, Marina, če se ti ljubi.“ Skoro so ji stopile solze v oči. Seveda se ji je ljubilo. In ko sta stopala tesno drug ob drugem po živahnih ulicah, je vsa tuga izginila iz Marininega srca. Andro je šel ob njeni strani kot nekdanj in govorila sta veselo kakor v srečnih dneh.

Vse izbrisati, vse pozabiti.

Ko sta hotela zaviti v ulico, kjer je inženirski klub, sta ob oglu ulice Miss Irbey trčila v gospo Vando, ki je šla pravkar po večerne vstopnice za Apolo-kino. „Vidva morata z nami, na vsak način morata. Vzela bom štiri karte.“

Marina je prebledela. „Za mene ne, prosim, za mene ne, jaz moram na vsak način zvečer domov. Na vsak način. Vse delo me čaka.“

„Dobro, pa bo prišel gospod Andro sam. Tedaj vzamem samo tri.“

Ko je odšla, Andro že davno ni več držal roke pod Marininim komolcem. Tiho sta krenila proti domu.

Po večerji je vzel Andro klobuk in odšel.

V srcu njegove žene pa je zopet tiho šepetalo tisoč dvomov, tisoč kač je sikalo in tanke igle polne strupa so zbadale srce.

(Dalje prih.)

Stritarjeva pisma Lujizi Pesjakovi.

(Obj.: Avg. Pirjevec.)

(Konec.)

22. b.

Jos. Stritar — Jos. Cimpermanu
z Dunaja 11. marca 1875.

... Govorilo se je ... o tem, da bi naj izkušal priti na ljubljansko gimnazijo — toda mesto, mislim nij še izpraznjeno — in tudi ko bi bilo — bog vé! — jaz tudi nemam posebnega veselja do Ljubljane iz raznih obzirov, vendar je še vse mogoče, samo da zdaj še nij nič gotovega ...

23.

Oberweidlingau, 9. 8. 76.

Blagorodna gospal

Serčno hvalo Vam za lepo pesem; v prihodnji „Zvon“ pride taka, kakor je.

Zdaj pa imam še eno prošnjo, gospa. Odbor za Janežičevo slavnost me je bil nagovor[il], naj mu spišem pesem Janežiču v spomin; meni ni bilo mogoče. Kaj bi bilo, ko bi dal Vašo pesem posebej natisniti za to slavnost, da bi se razdelila gostom? Prosim Vas, dovolite mi to!

Ako ne dobim odgovora v kratkem, sodil bom, da ste mi molče dovolili; zahvaljujem se Vam že naprej!¹⁾

Priporočam se Vam blaga gospa s posebnim spoštovanjem

Vaš

čestitelj,

Stritar

Oberweidlingau 162 b. Wien.

23. a.

Lujiza Pesjakova — Jos. Cimpermanu
iz Škofje Loke 16. avg. 1876.

... Wenn Sie Herrn Levstik sehen ... so sagen Sie ihm gefälligst ... daß Stritar mir einen sehr liebenswürdigen Brief geschrieben und mein Gedicht — „schön“ genannt habe. Auch bath er um meine Einwilligung dasselbe in Separatabdrücken bei der Feier vertheilen zu lassen. Dieser Brief kam mir jedoch so spät — erst am 12. — zu, daß ich weder ja noch nein sagen konnte und daher stillschweigend einwilligte. Ich that es gerne, wenn ich andererseits auch fühle, daß das Gedicht zu diesem Zwecke nicht passend war, da es zu subjectiv abgefaßt ist. Stritar möge verantworten, was er gethan...²⁾

¹⁾ „V spomin Antona Janežiča“ je naslov listu, na katerem je tiskana pesem L. Pesjakove in J. Stritarja. Gl. še pismo št. 24.

²⁾ „... Ako vidite gospoda Levstika ... mu blagovolite povedati ... da mi je Stritar pisal jako ljubeznivo pismo in imenoval mojo pesem — „lepo“. Tudi me je prosil dovoljenja, da jo v posebnih odtiskih dá razdeliti ob slavnosti. To njegovo pismo pa sem prejela prepozno — šele 12. —, tako da nisem mogla niti pritrditi niti odreči in sem torej molče dovolila. Storila sem rada, čeprav sicer čutim, da pesem za ta namen ni prikladna, ker je zložena presubjektivno. Stritar naj zagovarja, kar je napravil ...“

Blagorodna gospal

Gotovo ste že, in sicer po vsej pravici, nejevoljni, da Vam tako dolgo ne odgovorim. In vendar nisem mogel prej vstreči Vaši želji. Moja dolžnost je bila, poslati Vam takoj nekoliko odtisov Vaše pesmi; ali to je bilo tako. Stvar se je bila zakasnila. V tiskarni sem čakal, da je bila pesem gotova, in iz tiskarne sem šel naravnost na kolodvor s „paketom“ pod pázuho. Prišedši na mesto Janežičeve slavnosti sem oddal paket odboru, še sebi nisem prideržal nobene. Treba je bila torej pesem ponatisniti dati, in tá je vzrok, da sem tako dolgo čakal z odgovorom. Upam torej, blaga gospa, da sem se, kolikor toliko, opravičil v Vaših očeh, vsaj sedaj! Ne bodite hudi, prosim, da je na drugi strani pritisnen sonet s podpisom: B. M. Ne pohujšujte se in pomislite blagodušno, da je — „ex offio!“

S posebnim spoštovanjem Vam se priporoča kakor vedno

Vaš

stari čestitelj

Weidlingau, 23. 8. 76.

St

Blagorodna gospal

Brez uvoda! „Zvonu“ je potreba ženske pomoči! In té mu morete dati Vil Morete, zato tudi morate! Ker ménim, da Vas poznam, upam da ne bodete krivo umeli mojih beséd! „Zvon“, ki bode prehodnje leto, nekoliko drugače osnovan, potrebuje pesmi; kakih? Takih, kakoršna je poslana, takih in enakih; tudi „ljubezni“ se ne bode bál!

Ženska roka, srečna roka! Ako ima že Pavlina (sans comparaison!) svojo moč, kaj še le — Lujiza!

Torej, gospal brez poklonov! posvetite novemu listu svojo blago pomoč, bodite mu zvesta sodelavka; ako se mu izpolnijo, kakor kaže, želje, ne bodete v slabi družbil Tudi s prozajičnimi listi mi jako ustrezete! Dovolj!

S posebnim spoštovanjem!

Vaš vedno vdani čestitelj

Na Dunaji, 15. 11. 76.

Stritar

Blagorodna gospal

Ako Vas je poslana knjiga res nekoliko razveselila, tem bolje, družega namena ni imela. Ravno tako je pa tudi mene razveselil poslani spis, ki se Zvonu kaj dobro prilega; upam da bode skoraj imel svojih naslednikov, čem več, tem bolj!

Kakor lanski Zvon tako tudi letošnji meni ni čisto po volji, oni je bil preprost, ta je nekako preučen; treba bi mu bilo zlasti spisov [za] serce, in takih se nadejam posebno iz Vašega peresa, v prosti ali vezani besedi.

Prijatelju Cimpermanu se, kakor je videti, slabo godi; jaz mu zdaj pa zdaj kaj malega pošiljam, mnogo mu ne morem, to je križ! Ko bi bil človek sam, saj bi se še kaj storilo, ali družinske dolžnosti so prve!

Klanjam se Vam, gospa, z odličnim spoštovanjem

Vaš

udani sluga

Na Dunaji, 13. 10. 77.

Stritar

Blagorodna gospa!

Močno bi mi ustregli, ako bi blagovolili še nadalje podpirati „Zvon“ s prozo ali pesmijo. Vse mi bode ljubo, kar pride iz Vašega peresa. Izdajatelj slov. lit. lista je v hudih zadregah; občinstvo silno izbirčno, kritično, talentov pa malo, ali pa so — leni. (v. Erjavec!) Šolskih vaj pa človek vendar ne more prinašati. Prosim Vas, torej, blaga gospa, ne zabite „Zvona“, prav hvaležen Vam bode njegov urednik, ki ne vé, kam bi se dejal!

Z odličnim spoštovanjem Vam se priporoča
Vaš

Na Dunaji, 17. 12. 77.

čestitelj
Stritar

* * *

Lujiza Pesjakova je ostala „Zvonu“ sotrudnica do konca (1880), vendar nimamo po 17. dec. 1877 nobenih sledov o dopisovanju med njo in Stritarjem. Tudi Stritarjeva pisma Cimpermanu prenehajo nekako ob istem času. Zadnje datirano Stritarjevo pismo Cimpermanu je bilo napisano 16. oktobra 1877. Temu pismu sledi samo še nedatiran list iz rok Zvonovega upravnika:

Čestiti gospod!

G. Stritar Vas prosi, da ga izbrišete izmed svojih znancev.

Odpraviništvo „Zvona“.

Vzroki tega ostrega preloma nam danes še niso znani, a razumljivo nam je, da je moralo s tem prenehati tudi dopisovanje med Stritarjem in zvesto Cimpermanovo prijateljico Lujizo.

GUSTAV STRNIŠA:

Šumica zelena.

Šumica zelena,
v šumi lipa siva,
ljuba zapuščena
v hladni senci sniva.

V nje naročju dete,
solza v nje očesu
lesketa kot rosna
kaplja na drevesu.

Šumica zelena
ji je dete dala
in na mehkem mahu
ji ga pestovala.

Šumica zelena
ji mladost ukrala,
drobnemu otroku
njenemu jo dala:

Šumica zelena
ji radost je vzela,
ki v očeh otroka
je vzblestela.

Šumica zelena,
v šumi ptica vriska,
ljubica otroka
na srce pritiska.

Šumica zelena
ji skrivnost je dala:
materinsko srečo
draga je spoznala —

Sentimentalnost.

(Iz knjige „Contes Crués.)

Nekega pomladnega večera sta sedela dva dobro vzgojena mlada človeka, Lucienne Emery in grof Maksimiljan pl. M., pod košatimi drevesi v aveniji na Champs-Élysées.

Lucienne je tista lepa mlada žena, ki je poslej vedno v črnem. Kot marmor je bled njen obraz in njena povest je neznana.

M., ki nam je znan njegov tragični konec, je bil zelo darovit pesnik. Vrhutega je bil lep človek in dovršenega vedenja. Njegove oči so izsevale razumski blesk. Bile so ljubeznive, toda nekam hladne, kakor svit draguljev.

Poznala sta se komaj šest mesecev.

Ta večer sta molče gledala nejasne obrise senc, voz in šetalcev.

Nenadoma je ga. Emery lahno prijela svojega ljubimca za roko:

„Ali se ti ne dozdeva, prijatelj moj, da veliki umetniki — kakor ti — neprestano vzvalovani po umetnih in takorekoč abstraktnih čustvih, končno izgube možnost resnično čutiti trpljenje in slast, ki jim jo je naklonila Usoda. Ali pa vsaj pokažete osebna čustva, ki gredo skozi vas v življenju, s tako zadržanostjo, da vas imajo za brezčutne. Zato pa se tudi zdi ob pogledu na vaše hladno umerjene kretnje, kakor da utripate le iz vljudnosti, umetnost vas brez dvoma neprestano izpolnjuje, celo v ljubezni in trpljenju. Ker analizirate sestave teh čustev, se bojite, da bi bila vaša odkritja nepopolna, kaj ne? Ne morete se iznebiti te zahrbtnje misli, ki mrtviči pri vas najboljše vzgone in umerja vsak naravni razmah. Rekla bi, da ste kraljeviči nekega drugega sveta, neprestano obkroženi po nevidni množici, ki je pripravljena kritizirati ali pa izkazovati priznanje. Skratka, kadar vas zadene sreča ali pa velika nesreča, se v vas najprej prebudi, ne da bi se vaš razum tega še prav zavedal, nejasna želja, da bi poiskali kakega igralca in ga vprašali, s kakšnimi kretnjami bi se ob tej priliki lahko razvneli. Ali vodi umetnost h zakrknjenosti? To me vznemirja.“

„Lucienne,“ je odgovoril grof, „poznal sem pevca, ki je ob smrtni postelji svoje neveste, ko je slišal krčevito ihtenje njene sestre, kljub svoji žalosti opazil napake v glasu, ki so se pojavile v tem ihtenju, in je nejasno pomislil na primerne vaje, ki bi glas ojačile. To se ti zdi grdo? Vendar je naš pevec umrl radi te ločitve, medtem ko je sestra nehala žalovati natančno tisti dan, ki ga predpisujejo običaji.“

Gospa Emery je pogledala Maksimilijana.

„Sodeč po tvojih besedah,“ je dejala, „bi bilo težko določiti, v čem je prava rahločutnost in po čem jo lahko spoznamo.“

„Rad pobijem tvoje dvome v tem oziru,“ je smehljaje odgovoril Maks pl. M. „Toda izrazi... strokovni... so neprijetni in bojim se...”

„Pusti vendar! Jaz imam svoj šopek parmskih vijolic, ti imaš svojo smotko; poslušam te.“

„Dobro! Naj bo; ubogam,“ je odvrnil Maks. „Ti praviš, da se zdi, kakor bi živci, ki dojemajo občutke radosti ali bolesti, pri umetniku pustili radi prekomernih umstvenih vznemirjanj, ki jih vsak dan zahteva bogoslužje umetnosti. Jaz pa mislim, da so nasprotno ti zagonetni živci še bolj dojemljivi. Drugi ljudje se zde obdarjeni z izrazitejšo nežnostjo? Naravnejšo in resničnejšo strastjo? In kaj potem? Jaz pa ti pravim, da se radi njihove umerjene čudi, še nekam zatemnjene po nagonu, razodevajo v najvišjih čustvenih vzgoinih v navalu navadne živalskosti.

Trdim tudi, da njihova srca in možgani, spojeni z živčnimi centri, zakopanimi v običajno mrtvilo, odmevajo v neskončno manj številnih in bolj zamolklih tresljajih, kot so naši. Dejali bi, da le zato svoje občutke tako mrzlično izkričavajo, da bi varali same sebe ali pa da bi že naprej opravičevali odrevenelost, v katero se bodo, kakor čutijo, kmalu povrnili.

Te neodnevne narave pa imenuje svet „značajne ljudi“, bitja nasilnih in nevrednih src. Naj nas ne vara več blesk njihovih krikov. Svojo slabost razkazujejo v skritem upanju, da bi jo prenesli na druge, da bi bili vsaj navidezno v svojih očeh deležni resničnega ganotja, ki ga radi svojega temnega pretvarjanja vzbudijo v nekaterih drugih ljudeh. Tako delajo le manjvredna bitja.

V imenu katerih naravnih zakonov si drznejo trditi, da so te kretnje edino veren izraz trpljenja in opojev življenja; vse tiste, ki se iz neke tenkočutne sramežljivosti vzdržujejo takih kretenj, pa dolže brezčutnosti? Ali se solnčni žarek lepše odbija od dragoceno vokvirjenega kamna kot od lepo brušenega, v katerega prodre ogenj z vso močjo? Tisti, ki so ganjeni po teh surovih izlivih, imajo že po naravi rajši zmeden ropot kot globoke melodije. To je vse.“

„Oprosti, Maks.“ ga je prekinila ga. Emery. „Poslušam tvojo analizo z odkritim občudovanjem — toda bodi tako ljubezniv in poglej, koliko je pravkar bila ura?“

„Deset, Lucienne,“ je odgovoril mladi mož, ko je bil ob svitu svoje smotke pogledal na uro.

„Ah, hvala. Nadaljuj.“

„Odkod ta nemir zaradi ure, ki mineva?“

„Ker je to zadnja ura najine ljubezni, prijatelj moj,“ je odgovorila Lucienne. „Privolila sem v sestanek z g. M. de Rostanges ob pol dvanajstih. Odlášala sem s to novico do zadnjega trenutka. Ali se huduješ name radi tega?... Oprosti mi.“

Ce je grof ob teh besedah malo pobledel, tega ni bilo videti. Noč zaščitnica je zastrla ta zpak razburjenja in najmanjši drhtljaj ni izdal tega, kar je gotovo pretrpel v tem trenutku.

„Ah,“ je dejal z enakomernim in sladkim glasom, „to je izvrsten mlad mož, ki zasluži tvojo navezanost. Posloviva se torej, draga Lucienne,“ je dodal. Vzel je roko svoje ljubimke in jo poljubil.

„Kdo ve, kaj nam prinese bodočnost,“ je odgovorila Lucienne smehljaje, če tudi malo zmedena. „Rostanges je le neodoljiva kaprica... In sedaj,“ je dodala po kratkem premolku, „te prosim, dragi prijatelj, da nadaljuješ. Rada bi vedela, preden te zapustim, odkod imajo veliki umetniki pravico tako zelo zaničevati življenje drugih ljudi.“

Med zaljublencema je prešel strašen, nem trenutek.

„Mi občutimo,“ je nadaljeval M. „vsakdanje vtise intenzivneje kot kdorkoli. Da, naravno, instinktivno dejstvo občutka občutimo kakor vsi drugi. Toda le sprva začustvujemo tako obče človeško.

Ker ne moremo tega neposrednega podaljšanja v sebi izraziti, se zdimo skoro vedno kakor ohromeli. V hipu, ko je drugim ljudem radi zadostne življenske sile ta trenutni občutek že utonil v pozabljenje, narašča v naši notranjosti kakor hrumenje valov, ko se bližamo morju. To je zaznamovanje teh skritih podaljškov, teh neskončnih in čudovitih tresljajev, ki edini določajo premoč našega rodu. — Odtod očitno nesoglasje med mislimi in ponašanjem tistega izmed nas, ki n. pr. skuša pokazati, kar čuti, na običajen način. Pomislite, kaka razdalja nas loči od teh primitivnih vekov čustva, že tako dolgo izgubljenih na dnu našega duha. Mrtev zvok našega glasu, nepravilnost naših kretenj, naše iskane besede, vse je v nasprotju z običajno odkritosrčnostjo in z vsakdanjo govorico, prirojeno čustvovanju večine. Naše besede zvone narejeno, zdimo se mrzli kakor led. Ženske, ki so nas v takem trenutku opazovale, tega nikdar ne pozabijo. Tedaj si vedno domišljajo, da se bomo tudi mi vsaj malo povzpeli v tiste višine, ki so seveda otok „pesnikov“ — po prislovcu, namenoma razširjeni med meščanstvom. Kako se čudijo, ko se zgodi ravno nasprotno. Zaničevalna groza, ki jih navdaja, ob tem odkritju do tistih, ki so jih prevarili na naš račun, presega vse meje, in maščevanje, če bi nam bilo do njega, bi bilo zabavno.

Ne, Lucienne, ne bi se nam podalo, če bi prav tako lažnivo izražali svoja čustva, kakor to delajo drugi ljudje. Zaman bi si prizadevali prevzeti vso človeško navlako, pozabljeno od pamtiveka v podzemlju našega duha. Mi smo istovetni z bistvom veselja; z živo mislijo trpljenja.

Kaj hočete! Tako je! Edini izmed ljudi imamo neko skoro nadzemsko moč: srečo in muko ljubezni pobrezmejiti v večnost, čeprav se nas je morda komaj dotaknila. V tem je naša neizrečena skrivnost. Instinktivno jo skrivamo, da prihranimo kolikor mogoče svojemu bližnjemu sramoto nerazumevanja. Da, slični smo tistim mogočnim orientalskim

kristalom, v katerih počiva čisto olje mrtvih vrtnic in ki so neprodušno zaprti s trikratnim ovojem iz voska, zlata in pergamenta. Zagotavljam te, Lucienne, da ena sama kaplja tega olja, tako shranjenega v dragocenem, velikem vrču (ki je premoženje celega rodu, podedovano kot svet zaklad, blagoslovljen od pradedov) zadostuje, da odišavi velike množine čiste vode. In te zopet zadostujejo, da prepojijo s svojim vonjem mnogo domov in mnogo grobov za dolgo dobo let. Toda niti malo ne sličimo (in to je naš zločin) tistim z vsakdanjimi dišavami napolnjenim steklenicam, žalostnim in jalovim stekleničicam, ki se nam največkrat ne zdijo vredne, da bi jih zaprli in katerih moč izvetri vsaka sapica. — Ker smo postali čisti v čuvstvih, nedosežnih neposvečenim, bi postali lažnivci v svojih lastnih očeh, če bi si izposodili dobljene pantomime in posvečene izraze, s katerimi se banalen človek zadovoljuje. Naša vest nam odsvetuje, naj ne verjemo niti za trenutek prvemu kriku, ki nam ga iztrga včasih nenadna sreča ali pa usodnost. Svojemu pravilnemu poznavanju resnice se moramo zahvaliti, da smo trezni v kretnjah, tankovestni v besedah, oprezni v vznichenju, zadržani v obupu.

Torej nas radi kakovosti naših zmožnosti dolže zakrknjenosti? Resnično, draga Lucienne, če bi nam bilo na tem (kar Bog ne daj!), da nas večina ljudi razume, da zahtevamo od njihovega pojmovanja več kot le brezbriznost, bi morali res želeči, da bi se, kot si pravkar rekla, ob pomebnih prilikah postavil dober igralec za naš hrbet, položil svoje roke pod naše in se potem kretal in govoril mesto nas. Tedaj bi gotovo ganili množico s to človeško stranjo, ki ji je edina dostopna.“

Gospa Emery je vsa zamišljena motrila gospoda W.

„Toda, dragi Maksimilijan,“ je vzkliknila, „ti boš naposled prišel tako daleč, da se ne boš več upal reči „dober dan“ ali „dober večer“ iz bojazni, da bi ne bilo videti izposojeno od smrtnikov. Priznavam, da sem doživela ob tebi svojevrstno lepe in nepozabne trenutke, in ponosna sem, da sem ti jih dala jaz. Včasih si me omamil z globinami svojega srca in opojnimi izlivi svoje nežnosti do neznanih prelesti, ki mi bodo ostale za vedno v nenavaden in vznemirljiv spomin. Toda kaj hočeš — ti mi uideš z enim samim pogledom tja, kamor ti ne morem slediti — in nikoli ne bom verjela, da čuvstva, ki jih vzbujáš v drugih, sam resnično čutiš. Zaradi tega, Maks, se morava ločiti.“

„Rajši živim še tako nenavadno, če tudi si s tem nakopljem zaničevanje poštenih ljudi, ki si (morda upravičeno) domišljajo, da so boljši kot jaz,“ je odvrnil grof. „Sicer pa se mi zdi, da se je dandanes že ves svet odvadil čuvstvovati. Upam, da bo v glavnem mestu kmalu štiristo do petsto gledališč, kjer bodo igrali vsakdanje dogodke toliko boljše kot v življenju, da se nikdo ne bo več potrudil sam živeti.“

Kadar bodo ljudje potrebni občutka ganotja ali strasti, bodo vzeli ložo, to bo bolj enostavno. Ali bi ne bil za zdravo pamet ta izhod tisoč-

krat boljši? Čemu se izčrpavati v strasteh, namenjenih pozabljenju? Česa vsega ne pozabimo v pol leta? Ah, če bi vedela, koliko je v nas zamolčanega. Toda, oprosti, Lucienne, pol enajstih je in brezobziren bi bil, če bi te ne opomnil na to, ko si mi pravkar zaupala svojo tajnost," je zašepetal Maksimiljan smehljaje in vstal.

„In kaj sledi iz tega?“ je dejala. „Saj bom prišla pravočasno.“

„Iz tega sledi,“ je odvrnil Maks, „da bi tisti, ki poreče o človeku naše vrste, trkajoč se na zunanje stene svojih prsi (kot da hoče zaglušiti praznino, ki jo čuti v sebi samem): preveč je razumski, da bi mogel imeti srce, zardel od jeze, če bi mu odgovorili, da ima preveč srca, da bi mogel biti razumen. Kar le pričuje, da v bistvu nismo izbrali najslabšega dela, saj nam to priznava celo tisti, ki nam to očita. Dalje, ali ne opaziš, v kaj se spremeni ta stavek, če ga temeljito pretehtaš? To je, kakor če bi rekli: „Ta človek je preveč dobro vzgojen, da bi se mu bilo treba pravilno vesti.“ V čem obstoja lepo vedenje? Tega ne bosta nikdar vedela niti prostak, niti resnično dobro vzgojen človek kljub vsem pravilom dobre vzgoje. Torej tak stavek le naivno izraža nagonsko in, rekel bi, otožno ljubosumje gotovih narav ob naši. V resnici nas ne loči različnost — loči nas neskončnost.“

Lucienne je vstala in se oprla Maksimiljanu na roko.

„Iz najinega pogovora sem spoznala to temeljito načelo,“ je dejala, „da, če tudi se zdi, da so včasih v strašnih ali veselih trenutkih tvojega življenja tvoje besede ali kretnje protislovne, to še nikakor ne priča, da si...“ — ... „Iz lesa...“ je smehljaje dokončal grof.

Ogledovala sta mimobržeče razsvetljene kočije. Maks je pomignil eni izmed njih, ki se je približala. Ko je Lucienne sedla vanjo, se je mladi mož molče priklonil.

„Na svidenje!“ je kriknila in mu poslala poljub z roko.

Voz se je oddaljil. Grof mu je še nekaj časa sledil z očmi, kar je bilo samo ob sebi umevno; potem je šel s cigaro v ustih po aveniji navzgor in je stopil v hišo na okroglem trgu.

Ko je bil sam v svoji sobi, je sedel za mizo, vzel iz neserja pilico in se je ves poglobil v pazljivo poliranje svojih nohtov.

Potem je napisal nekaj verzov na dolino na Škotskem, katere se je po čudnem naključju prav sedaj spomnil. In je še prerezal nekaj strani nove knjige, jo prelistal — in vrgel knjigo stran.

„To utripanje srca je res neznosno,“ je zamrmral.

Vstal je, spustil težke zavese, stopil h pisalni mizi, jo odprl, vzel iz predala mal samokres, se približal zofi, nastavljal samokres na prsa, skomignil z ramo in sprožil smehljaje, z zaprtimi očmi.

Odjeknil je zamolkel strel in se udušil v zavesah in preprogah. Modrikast dim se je vzdignil s prs grofa, ki je padel na blazine.

Od tedaj nosi Lucienne žalno obleko. Če jo vprašajo po vzroku, odgovarja razigrano svojim oboževalcem :

„Kaj hočete? Črno se mi tako lepo poda.“

Toda njena črna pahljača utripa na njenih prsih kakor krila nočnega metulja na nagrobnem kamnu.

RUŽA LUCIJA:

Utrinki za naše dete.

Današnji šooloobvezni otrok je otrok tistih očetov, ki so svoja krepka leta izlivali v požar in bobnenje, v blazni vrtimec upa in obupa, vere in nevere; otrok tistih mater, ki jim je mrzla beda vzela sinjo romantično tenčico predvojnega dekleta; otrok tistih staršev, ki so se po prebolelem pesimizmu s tem večjo strastjo oprijeli življenja, da ga v sebi prerode za velike čase.

Rodil se je. Njegov čas je čas svobode. Oče je prelomil palico, ker se noče spominjati suženjstva in ker gleda globlje in dalje nego njegov prednik. Mati ga več ne spremlja preko ceste, ker ve, da je življenje težko vsakomur, ki si ne upa iti sam.

Otrok raste. Njegova vprašanja se množe in terjajo Resnice, a odgovorov je vedno manj, ker Resnici svet še ni dorasel. V kaotičnem plesu se prelivajo in pretakajo tisočletne modrosti, zdaj oblije zemljo zelena luč mirne fantazije, zdaj spet rdeča bolestnih uporov, malček pa gleda in hoče.

Kaj naj mu damo? — ali šepetajočo bajko, magično luč v mladi sen, ali glasno resnico, čisto solnce v mlado moč?

Bajka ima edino pomen simbolistične umetnine in otrok jo je razumel, če o njej lahko sredi noči brez belega strahu premišljuje. Za razumevanje simbolov pa je potrebno prej razumevanje prvin realnega življenja ne pa mistična vzgoja, ki naredi iz simbolov pošasti usodnosti, odvisnosti in groze. Večinoma so naši otroci v mistiko tako zapredeni, da jim bo treba močne besede, preden jo bodo vrgli od sebe. Stare bajke so poleg tega dokument suženjstva, v sebi nosijo slast maščevanja in glorijo oboževanja v tej ali oni niansi; rast človeka pa gre v nasprotno smer.

Kdor hoče resnico, onemogoči suženjstvo. (Saj je najlepša resnica naravna nedotakljivost vsake misli — to se pravi: njena svoboda v vesoljstvu tvojih možgan.) Daj misel njemu, ki hoče ljubiti, cenil jo bo; daj jo njemu, ki hoče gospodovati, zatiral jo bo z zasmehom ali s silo. Tiran noče resnice, ker mu je življenjsko usodna, dočim ji resnicoljub življenje žrtvuje. Pripravljenost na žrtve je kamen preizkušnje za vsakega človeka, na njem se zaiskrijo ljubezen, samozavest in volja. Prva stopnja žrtvovanja pa je odpoved brez solz in ceremonij. Želje kličejo

lepoto, odpoved ni ubijanje teh želja, ali bi vsaj ne smelo biti, temveč presnavljanje želja v rast notranje plemenitosti, ki bi ji rekli aktivna odpoved, ker vselej vodi do velikih dejanj. Pasivna odpoved pa se izraža v ravnodušju in je znak slabotnih. Tako je n. pr. najbolj razširjen pojem, ki bi nam lahko bil v primeru: nesrečna ljubezen. Ta pojem je dete egoizma in lenobe. Kako je mogoča nesrečna ljubezen? Možno je veliko hrepenenje, a v njem in v ljubezni je brezmejna sreča in škoda zanj, ki je nima, ker ni živ v pravem pomenu besede, ki pomeni delati iz sebe za vse. Iz sebe! Kajti — kdor ne ljubi, ne dela iz sebe, životari, je hlapec in idiot. Možno je, da tudi genij zakriči: sovražim, toda on dela iz sebe, ker tisto, kar je onstran tega sovraštva, ljubi.

To so misli, ki valujejo skozme, ko gledam naše male, ki jim vsi hočemo srečo. Prvo pot k njej pa bomo našli v zatiranju egoizma, ne da bi s tem mislili vzgojiti obtesane resignirance, temveč aktivno plemenitost s smislom za kolektivno srečo.

Nova šola bo v tem pogledu lahko prekrasno polje, a s tem v zvezi ne morem videti zdrave smiselnosti v mnenju, da je treba deco po spolu ločiti. Spominja na zajčje kletke in žali. Vzgajati ločeno, se pravi, imeti mnenje, da je združitev edino seksualnega pomena; vzgajati skupno, se pravi, zidati poštenje na podlagi medsebojnega spoznavanja pri težkočah in veselju skupnega dela. Tu se začne prebujati klica medsebojnega spoštovanja in do konca učne dobe mora ta klica biti že cvet in njen vrtnar čvrsto pripravljen, da ga pred nevihto skruniteljev brani z zdravim prepričanjem.

Začeti je težko, ker neprevidnost in pokvarjenost starejših deco sproti okužujeta. Potrebna je deci duša, ki ji zna svojo resnico jasno dokazovati.

Kdor ni čist, naj ne hodi k deci; kdor ni v reki razumevanja opran, naj ne dvigne glasu preko nje, ker nima pravice; kdor ni prepričan o resnici svoje besede, naj molči, ker sicer postane nepriljubljena avtoriteta, radi katere trpi celotno pojmovanje šole.

Ni velik, kdor obžarja svoj vladajoči jaz, že spoznanje lastne plemenitosti je čistemu kakor glas zlobnega demona, ki ga venomer zapeljuje h grehu prevzetnosti.

Spoznanje svoje lepote je naravno in nujno, a kdor se pri njem mudi v egoističnem uživanju, ni več lep.

Lepota se tajno deli, dokler ne doseže v breztelesnosti osebne pojave in v utelešenju njenih moči čudo večnosti.¹

¹) Ta sestavek objavljam kot prispevek k reševanju našega vprašanja o dekliški vzgoji (gl. Ž. Sv. str. 216); rada bi, da bi še kdo drugi povedal svoje mnenje in izkušnje o skupnem in ločenem šolanju mladine. — Ur.

Dve drami.

V drugi polovici dramske sezone v našem gledališču sta bili vprizorjeni dve zanimivi drami, ki se podrobneje bavita s problemi ženske psihe. Prva je delo znanega hrvatskega dramatika M. Begovića: „Pustolovec pred vrati.“ Teatrsko je to delo gotovo zelo učinkovit komad, ki v mnogih pogledih spominja na iskreno in človeško preprosto Hauptmannovo „Haničina pot v nebesa“, ne da bi jo umetniško dosegal. V igri nastopa bolna deklica, ki v predsmrtnem snu doživlja življenje, ki bi ga bila morala sama živeti. S kinematografsko naglico se nam prikazuje scena za sceno. Agneza (bolna deklica) govori z Neznancem (to je Smrt, ki nastopa v igri še pod raznimi krinkami). Želi si življenja, polnega ljubezni, ki vse oprošča, tudi nezvestobo. In višek ljubezni ji je človek, ki vse daruje, ki ni nikdar utešen in ničesar ne jemlje zase.

Njena želja se izpolni. Agneza dobi moža, ki jo brezmejno ljubi. V njuno življenje stopi „Gospod s pisanim telovnikom“, nekak daljni sorodnik, v vlogi zapeljivca. Ona ga zavrača, zoprn ji je; zvesta ostane svojemu možu. Neki neznanec ji pošilja ljubavna pisma, polna brezmejne nesebične ljubezni. Vedno češče in češče prihajajo, prično jo vznemirjati. Zelela bi spoznati neznanega pisca. Od samega hrepenenja, da bi ga našla, ker on ostane vedno prikrit, bega okrog in ne najde nikjer več miru. Nevarno zbolí. Mož, v skrbi za njeno zdravje, jo pošlje v Švico, da bi se tam opomogla. Spremi jo domači prijatelj, gospod s pisanim telovnikom.

V spalnem vozu nastopi v vlogi Sprevodnika — smrt. Ko se svojemu spremljevalcu, gospodu v pisanim telovniku, izpove in mu še nazadnje pokaže pisma, ki jih je prejela, jo ta premami s pretvezo, da je on sam tisti, ki jo je že od mladosti skrivoma zalezoval in jo tako brezmejno in nesebično ljubi. In ko ga ona roti, naj ji prizna, je-li on tudi pisec zagonetnih pisem, se on hinavsko oprostí, izrabi njeno nemoč in ji — pritrdi. Tedaj mu pade Agneza okrog vratu, rekoč: „Kaj čakaš še? Mesece sem norela in umirala za prazno senco in se razmetavala v željah za praznimi fantomi! Kaj ne vidiš, da umiram za teboj?“

Agneza se mu vda še isto noč, misleč, da je našla v njem toliko iskano ljubav.

Vendar že ob prihodu na cilj, ko se oba pripravljata za izstop v Zürichu, ko z grozo zazna Agneza, kaj je pravzaprav storila, nastane med obema jako mučna scena.

„Gospod s pisanim telovnikom“ je dosegel svoj namen. Zdaj se mu ni treba več pretvarjati. Agneza uvidi, da je bila na najpodlejši način prevarana.

V elegantnem alpskem hotelu ne neha iskati v vsakem, ki ji pride slučajno na pot, pisca skrivnostnih ljubavnih pisem. Zdaj ni več preračunljiva. Hoče ga odkriti v „Brutalnem ljubavniku“, v „Mladeniču“ in vsi jo potem, ko se jim je brezpogojno vdala, misleč, da leži v rokah „velikega ljubimca“, zopet zapuste. Tu nastopi Smrt v vlogi „Režiserja tragičnih filmov“. Zdaj še v njem sumi skritega pisca. On, videč njeno pripravljenost žrtvovati se i njemu, izrabi njen položaj ter ji naroči, naj ga gola obišče v njegovi sobi. Tudi temu se pokori. Ko odide, da bi se slečena vrnila, počí strel in prednjo se zgrudi mrtvo truplo neznanca, ki se je pogodil v usta.

Nihče ne pozna mrtveca. Režiser ji tolmači, da je nedvomno on pisec skrivnostnih pisem. Agneza pade preko mrtvega trupla in med solzami sprašuje neznanca, je-li on pravi.

V njenem domu nastopi prijateljica Kristina, ki miri vso izmučeno, bolno Agnezo. V vlogi „Zadnjega prijatelja“ se zopet pojavi Smrt. Prinese ji poslednje pismo mrtvega ljubimca. Naročil mu je, naj ji sporoči, da jo je vedno enako ljubil, i takrat, ko je spoznal, da je izdala svojega moža, njega in njegovo ljubezen. A ko je čul, da ga še vedno išče po potih, po katerih ga ne, bi nikdar mogla najti, je pribežal do njenih vrat in se ji zgrudil pred noge. Ko roti „Prijatelja“, da ji ga naj vsaj mrtvega izroči, ji on pove, da je po njegovi želji stresel v veter njegov pepel. —

V sceni z možem mu Agneza vse prizna. On ne more verovati njenim besedam. Popolnoma strt zbeži v noč. Z zapeljivcem svoje žene, z „gospodom v pisanim telovniku“, obračuna v dvoboju z zastrupljenimi bodali, ki se konča z obojestransko smrtjo.

V osmi sliki nastopa Agneza v vlogi izgubljenke na mostu predmestja, v družbi „Apaša“ (v vlogi Smrti) in „Prižigalca uličnih svetilk“ (istotako v vlogi Smrti). Slednji jo hoče rešiti pred „Policajem“, (i on je Smrt) in zaporom pocestnice. A ona se brani in hoče čakati jutra v temi. Pride Policaj. Agneza se hoče skriti pred njim ob ograjo mosta. Srečata se z Apašem, ona prestrašena zakriči, Apaš jo v strahu, da ga ne bi izdala, pahne v vodo. —

V zadnji sliki se oder zopet razsvetli in v naslonjaču sedi bolna Deklica. Poleg nje strogi Neznanec (Smrt), katerega še vedno čaka njegov konj pred ograjo. Ko jo vpraša, vso izmučeno, po kateri poti bi zdaj pričela še enkrat novo življenje, mu ona odgovori z zadnjo odločnostjo, da bi še enkrat izbrala isto pot, ker je življenje ipak nemir, večno iskanje in edino mir, sreča. Šele ko srce prestane, pride sreča. Blagoslavlja življenje v solzi in smehu, v nadah in v prevari. Blagoslavlja ljubezen, ki vse oprošča, blagoslavlja zapeljivca svojega telesa in roke razbojnikove, nazadnje še smrt. In oklene se je okrog vratu, zajašeta konja — topot kopit se izgublja v zvokih znane melodije — fox trota. V naslonjaču leži mrtva deklica.

Delo je odrsko pač učinkovito, deloma globokih misli in resnic, a kljub temu ni življenjsko prepričevalno. Nizanje teh prizorov je docela samovoljno. Tudi v Neznancu (Smrti), ki nastopa v desetih različnih vlogah, ne najdem nikakega enotnega poslanstva. Vse to hrepenenje, iskanje in nazadnje razsipnost s svojim lastnim telesom, nam podaja avtor z etično visoke motivacije in vendar ti ostane končno par vprašanj.

V Mughamovi igri „Sveti plamen“ nam postavi avtor na oder sodobno angleško družbo. Mati vidi svojega starejšega sina neozdravljivo bolnega. Njegova mlada, lepa žena se zanj neopaženo zaljubi v mlajšega brata in postane ž njim nosna. Edino bolniška strežnica, ki podzavestno ljubi svojega bolnika, sluti poleg matere, kaj je z mlado ženo in jo strašno mrzi. Vse je v napetem pričakovanju, kako se razreši zadeva. Mati, ki se proti sinahi in sinu ne izda, da količkaj sluti, ki jima tudi povsem oprošča in ju ljubi, hoče zaščititi brezupno bolnega sina pred strašno resnico in dolgoletnim umiranjem s tem, da mu da vedoma preveliko dozo uspavalnega sredstva in ga sama usmrti.

Vsi so prepadeni nad nenadno smrtjo. Bolničarka javno obtoži mlado ženo, češ, da je ona morilka. Ko ni nobenega izhoda več in da reši osumljeno sinaho, prizna mati svoj zločin. Toda — je-li to zločin? Nima li

mati, ki mu je dala življenje, katere edina želja je, da vidi sina srečnega, pravico, da ravna tako? Ona je delala po ukazu svojega srca, imela je le en nesebičen cilj pred očmi — dobro svojega otroka. In nihče ne more vreči kamenja nanjo!

Igra je vzbudila vsekakor mnogo debat — ogorčenih protestov, a tudi strastnih pritrjevanj.

Vendar nas je bilo med zadnjimi večje število, kajti sveti plamen, velika požrtvovalna, sveta materinska ljubezen, je vodila obupano mater, da je otela še pred zadnjo grozo svojega, z izredno kulturo duha in srca obdarjenega, a telesno popolnoma strtega, z zlomljeno hrbtenico na smrt obsojenega ljubljenca.

Mila Šaričeva — Žena v „Svetem plamenu“.

Vida Juvanová kot Agneza v „Pustolovcu pred vrati“.

KSAVER MEŠKO:

Jesen.

*Ugasnilo je poletje, kot da nikdar ni bilo.
Valove jesenske vlažne megle čez zemljó.*

*Čez livade in čez vrte stopa bleda smrt,
pogrnila čez zemljó bo kmalu beli prt.*

*In pod njim počival trd bo, hladen svet — mrlič.
Vse življenje, vsa krasota, ah, vse prazen nič...*

Zakonita zaščita delovne sile.

Na lanskem kongresu Internacionalne feministične alijanse je bilo eno najvažnejših vprašanj zakonita zaščita delovne žene. Zadnja leta so se z ozirom na to vprašanje ponovno pojavljala v Alijansi tako nepremostljiva nasprotstva, da je del žen izstopil in ustanovil lastno organizacijo, nazvano „Zveza za odprta vrata“ (Open - Dvor Council), ki ima namen, odstraniti vse, kar bi moglo ovirati ženo v njenem stremljenju za doseg enakih pravic na vseh poljih javnega in privatnega življenja, kakor jih imajo moški. Kot eno glavnih ovir smatrajo privrženke imenovane organizacije soc.-politično zaščito delovne žene, ki jo Alijansa smatra kot eno najvažnejših pridobitev. Svoje naziranje o škodljivosti tega privilegija utemeljujejo z naslednjimi argumenti: Zahtevamo za enako delo enako plačilo, zato je nelogično in nenaravno, če hočemo istočasno za ženo izjemno stališče s tem, da jo postavljamo pod posebno zaščito posebnih pravic. S svojimi zahtevami po zaščiti žen, mater in nosečih žen povzročamo, da delodajalci izključujejo žene od dela ter zaposlujejo raje moške, ki so naposled vendarle cenejše moči — vsaj v gotovih primerih — ker ni zanje nikakih posebnih zaščitnih ukrepov, ki bi gmotno obremenjevali obrate. Zato deluje Open - Dvor pred vsem na to, da izposluje ženi popolno svobodo v izbiri dela, ki bo nagrajeno vedno le po kvaliteti, ne pa po spolu delavca. Tudi noseči ženi in materi bo svobodno prepuščeno, ali hoče vztrajati še nadalje pri svojem delu, toda zaščitnih ukrepov v prilog njenemu položaju ne sme zahtevati. Pripadnice teh idej nikakor niso proti zaščiti delavstva, ki se pa mora zaščititi samo z ozirom na vrsto dela brez ozira na spol. Žena je svoboden in odrasel človek, vsled česar se ji ne sme braniti, da vrši gotovo delo zato, ker je žena. Vsako omejevanje jo dela slabotno in taka „protekcija lahko postane tiranija“.

Ta miselnost je izšla iz angleškega ženstva. Priključilo se mu je nekaj skandinavskih društev ter nekaj iz Severne Amerike. Večina udeleženk kongresa v Berlinu pa se je izjavila odločno proti tem nazorom in Adela Schreiber, podpredsednica kongresa, je imenovala v svojem govoru privrženke „Open-Dvora“ individualistične in reakcionarne anarhistinje. Zlasti nemške žene so se postavile enoglasno na stališče, da vodi ravno princip enakega plačila za enako delo k zaščiti žene — kajti žena - delavka, ki postane mati, vrši pač težje delo nego delavec, ki je postal oče, torej je zaščito smatrati samo kot ekvivalent za izvrševanje njene dvojne naloge.

Nedvomno se je treba boriti za izboljšanje položaja vsega delavstva in uzakonjenje zaščitnih ukrepov za delavstvo spremeni pač v neki meri problem posebne zaščite delovne žene, toda noseče in doječe žene bodo

morale pač vedno uživati gotove obzire v službi. To je dolžnost družbe napram bodočemu rodu. Torej zaščita ne velja ženi kot „slabotnemu“ bitju, temveč kot vršiteljici neizbežnih nalog človeškega rodu. Zato je treba, da imajo nasprotniki zakonite zaščite delovne žene vedno pred očmi, da velja zaščita v prvi vrsti materinstvu, ki ga vrši žena v prilog državi in družbi in ki naj jo za to nagradi s posebno zaščito, če mora poleg tega delati še izven družine. Toda ne samo žena — mati je ogrožena vsled pretežkega dela, temveč tudi žena kot spolno bitje; kajti vsaka žena nosi v sebi klico in ž njo možnost, roditi in vzgajati potomce. Zato jo je treba obvarovati pred prezgodnjim fizičnim in telesnim uničenjem.

To bi bilo edino pravilno pojmovanje zaščite delovne žene, a zrasti bi moralo iz družbe same, ki bi se zavedala svojih dolžnosti napram posameznikom, ki delajo za njen obstoj. To pa je danes vobče v veliki meri le teorija, kajti v praksi je mnogo zaščitnih ukrepov tako prirojenih, da le izključuje ženo od gotovega dela, kar je dalo povod ekstremnim elementom v feminističnem gibanju, da so napovedali boj vsem zaščitnim zakonom za ženo. Očividno pa izhajajo ti elementi iz krogov, ki jim je značaj ročnega in mnogim tudi duševnega dela tuj, ki na lastni koži niso nikdar občutili, kaj se pravi nositi dvojno ali celo trojno breme ter biti izročen na milost in dobro voljo delodajalca, ki ne pozna dragega kot lov za profitom. Zato te žene tudi ne morejo uvideti, da je potreba posebne zaščite delovne žene utemeljena v načinu ženskega pridobitnega dela. To delo obstoja skoro izključno v monotonih kretnjah, ki se mehanično ponavljajo uro za uro, dan za dnem, po taktu stroja, ki mu strežejo. Trajno sedenje ali stanje, enostransko stezanje telesa, enakomerno dviganje bremena, delo v prahu, smradu, vlagi, obdelavanje kemičnih snovi — vse to mora vplivati na žensko telo, zlasti pa na razvoj plodu, ki ga nosi mati v sebi. Vsled tega pomenja zahteva po zaščiti delovne žene obvarovanje pred resno opasnostjo, ki preti njenemu zdravju. Zato morejo tajiti potrebo po zaščiti samo oni, ki ne poznajo dela ter so gluhi in slepi za potrebe delovnega razreda. Zato ni prav nič čudnega, če so proti feministkam te branže dvignile svoj glas strokovne organizacije delavk. In sicer so se prve oglasile angleške delavke, ker je tudi protizaščitno gibanje najbolj močno na Angleškem. Objavile so v svojem glasilu poseben proglas, ki tolmači stališče delovnih žen vsega sveta z ozirom na delojemalce vobče in posebej za ženske delovne moči. Med drugimi izjavljajo:

Smo za vsako zakonodajo, ki je za izboljšanje delovnih pogojev, ter stremimo za tem, da se predvsem izboljša položaj onih delojemalcev, ki so najslabše plačani ter najslabše organizirani. Zal, da tem pripadajo ravno ženske. Poleg tega delamo vedno na to, da se primerno zaščitijo zlasti matere. — Žene so fizično slabotnejše nego moški, zato so nesposobne za dela, ki zahtevajo velik telesen napor. Pri današnjih razmerah

so tudi drugi delovni pogoji za ženo manj ugodni kot za moža, na pr. nočno delo. Zato zahtevamo od zaščitne zakonodaje sledeče:

1. zaščitne ukrepe, za katerimi stremita oba spola;
2. posebne mere za ženo kot fizično slabejšo;
3. posebne mere za ženo - mater.

Praksa je pokazala, da prava zaščita ženi kot delojemalki nikakor ne škoduje, temveč se z vsakim novim zakonom izboljšuje. Brez zaščite bi morali opravljati najslabotnejši najtežja dela — to so žene.

Ravno vsled tega, ker verujemo v gospodarsko, socialno in politično enakopravnost žene, smo za zaščitno zakonodajo nasproti poljubnemu izkoriščanju do skrajnosti, ki je madež na zgodovini ženskega dela.“

Nedvomno je bolj odločilno stališče delavk, ki govore iz lastne prakse ter so vsled tega tudi v to bolj poklicane kot pa žene, ki ne poznajo dela ter hočejo uveljaviti le teoretični princip za vsako ceno. Vsekako so napravile ženskemu gibanju slabo uslugo.

MARJANA HAINISCH:

O svobodi moderne žene.

Gospa Heinisch, navdušena boriteljica za svobodo žene, smatra, da so današnje žene prekoračile vse dopustne meje svobode in da so že blizu razbrzdanosti. Zato piše: „V petdesetih letih svojega javnega delovanja sem se borila za napredek in za svobodo žene. Zato se mi nikakor ne more očitati kulturna reakcionarnost, ako trdim, da mora ženska emancipacija ohraniti svoje prirodne meje. Na polju izobrazbe, intelektualnega izpolnjevanja ni mogoče postaviti meja. Študije v kateremkoli pogledu niso pri ženi ogrožale specifično ženskih svojstev. Pravkar je trideset let, odkar žene posečajo pri nas na Dunaju vseučilišče. Tedanje naše generacije so morale premagati skoro nepremostljive ovire, predno je prdrila žena — akademičarka. V seminarju za narodno gospodarstvo so žene napredovale vzporedno s stalnim napredkom v domačem gospodinjstvu.

Mnogoštevilne generacije žen z akademsko naobrazbo so znale ohraniti kljub svojim študijam svojo popolno ženskost in vse njihove visoke študije niso ni malo bile na kvar ženi ne kot materi. ne kot soprogi in ne kot domačici. Z malouvaževanjem so ženo intelektualko tedaj nazivali „Blaustrumpf“ (modra nogavica), dasi se tedaj žena nikakor ni odtujila domačnosti in žena naše generacije je imela pred očmi prav tako naloge kulturne in moralne žene, kakor naloge žene domačice. Razvoj najmlajše šimi-kulture pa nam očitvidno kaže težnje najmlajših generacij, ki so v popolnem nasprotju s težnjami domačnosti. Prav zato se mora jasno in glasno najti in potegniti črta med emancipacijo žene in med pretiravanjem v samostojnosti.

Ker osredotoča današnja žena čim dalje bolj vse svoje zanimanje na izključno šimi-kulturo in civilizacijo, sem sama proti temu, ako ima to biti glavna lastnost današnje žene. Baš zato se ne smejo te najmoderneje generacije žen skrivati za naša stara borbena gesla: ravnopravnost, samostojnost in svoboda žene. Odkrito povedano, nimata razbrzdanost današnje žene in svoboda žene, za katero smo se me borile, prav nič skupnega.

IZVESTJA

Žensko treznostno društvo snujejo v Beogradu. Lani je minulo 10 let, odkar je jugoslovenska žena proglasila na svojem prvem saveznem kongresu odprto borbo proti alkoholu. Žena, pa naj bo to mati, sestra ali soproga, je prva poklicana, da reši sebe pogubnega vpliva alkohola in vzgaja zdrav naraščaj v duhu treznosti. Roditelji, ki se vdajajo alkoholu, čeprav samo v mali toda redni meri, smrtno greše do otrok; svoje otroke so že ob spočetju zapisali bolehnosti in nervoznosti, če ne še čemu hujšemu. Še večji zločinci so oni starši, ki dajajo otrokom alkoholnih pijač. Taki otroci zaidejo pozneje med pijance, tatove, prostitutke. Niso li taki izgubljeni živo prokletstvo svojim staršem? Žena zato ne more mirno gledati, da se z njeno rodno krvjo polnijo ječe, bolnice in blaznice, nego se mora z vso močjo zavzemati za pobijanje alkoholizma. Močna organizacija žen-treznenic bo imela gotovo velik uspeh. Tudi naše čitateljice vabimo, naj pristopijo novemu društvu. Prijave za „Savez žena trezvenjakinj“ se pošljejo na naslov: Akcioni odbor, Beograd, Dvorska 3.

Letošnja glavna skupščina Jugoslovenskega ženskega saveza bo v Zagrebu od 12. do 15. okt. Med najvažnejšimi točkami programa so referati o poselskih in gospodarskih organizacijah ter o kulturnem in gospodarskem delu za napredek kmečke žene. Kongresa se lahko udeleži vsaka žena, ki je članica kakega ženskega društva.

Na jesenskem zasedanju Društva Narodov v Ženevi sta bili nanovo poslani dve ženi: Jugoslovanka Milena Atanackovićeva v informacijsko sekcijo in Angležinja Susanne Lawrence kot polnopravna delegatka.

Čehinje se živo zanimajo za nameščenje žen v diplomatskih službah. Pred kratkim

je bila poklicana v zunanje ministrstvo dr. Helena Bernardová.

Japonska dekleta proti alkoholu. Na Japonskem je abstinenčno gibanje jako razširjeno. Abstinentnih društev je 1560, 43 občin se sploh prepovedale prodajo alkohola. Pred kratkim je 600 mladinskih organizacij glasovalo za predlog, naj se mladini do 25 leta popolnoma prepove uživanje alkohola. V parlamentu je med poslanci 13 organiziranih abstinentov, poleg teh je še 186 drugih poslancev obljubilo, da bodo glasovali za uzakonjenje mladinskega predloga. Pa tudi žene se močno zanimajo za pobijanje alkoholizma. Mlada dekleta se s posebno zaobljubo vežejo, da se ne bodo poročile z možem, ki pije.

† **Božena Ecksteinova.** Znamenita češka prvoboriteljica za žensko pravo, poslanka in senatorica, je umrla. Nad 30 let se je udeleževala javnega življenja in se posebno zavzemala za zaščito matere in za ukinjenje prostitucije. Pripadala je socialno-demokratski stranki.

Amerikanka za lepoticenje. Frizerska in kozmetična (lepoticna) obrt se v Ameriki razvija tako, da vzbuja že resne pomisleke, kajti ženske izdajajo za olepšanje svoje zunanosti težke milijone (moški, posebno pri nas, pa za tobak in pijačo!) L. 1910. je bilo v New-Yorku 300 kozmetičnih salonov, danes jih je nad 3000, kamor zahaja 75% njujorskih žensk. Izmed vseh žensk je torej le 25%, ki se zadovolje s svojo naravno zunanostjo, oz. si je ne popravljajo izven hiše! In katerim stanovom pripadajo prebivalke tega ogromnega industrijskega velelimesta? Mnogo je bogatašinj, še več pa skromnih delavskih žen in gospodinj. Pred nekaj leti so zahajale v take salone le bogatašice, igralko in demimondke. Iz drugih slojev so hodile ženske k frizerjem le za svahte, družinske zabave in ob fotografiranju. Danes zahaja v salone sleherna zaposlena ženska in tudi gospodinja, celo priseljenke. Marsikatera pusti v veži voziček z otrokom in gre v česalni ali lepoticni salon.

Američanke, ki mnogo potujejo, skrbje za svojo lepoto tudi v svetu in se prav nič ne ženirajo, ko se pudrajo in barvajo celo po cerkvah. V Italiji se posebno zgražajo nad njimi, ko si ogledujejo umetniške cerkve, pa kar neženirano sedejo na stopnjice pred altarijem, odpro kovčeg in se lišpajo, ne da bi pomislile, kje so.

Matere, čuvajte otrokom dober glas! Ni prav, da mati svojega otroka hvali in povzdiguje; še slabše pa je, če pred drugimi nepremišljeno razkriva njegove napake. „Naš se kar neče učiti. — Pomislite, sladkor mi krađe iz škatlje. — Nobeno delo je ne veseli. — Niti besede mu ne moremo verjeti, lažnjivcu pretkanemu“ — tožijo matere sosedi.

Mati, ki tako raznaša napake svojega otroka, navadno ne sluti, kako mu s tem lahko škoduje za poznejše življenje. Večkrat je tudi otrok bolj nedolžen v resnici nego v materini sodbi. Morda se ji res kdaj zlaže; laži seveda ne sme trpeti, toda sebi in otroku bo koristila, če poizve, kaj je otroka pripravilo do laganja. Včasih strah pred kaznijo ali pred sramoto, včasih pa tudi želja, da bi se izkazal. Cim manjši je otrok, tem manj „zločinskega“ je v njegovu laži. Poznam deklico, ki se je v 1. razredu na lepem kaj izmislila o součenki in jo šla tožiti učiteljci. Pa je vse domoka povedala. „Zakaj si to storila?“ — „Ker se mi zdi lepo iti na oder in kaj povedati učiteljci.“ Drugič se je spet domoka pobahala, kako je součenkam pripovedovala, da imajo pri babici grad s parkom (kmetsko hišico!) Zakaj ta laž? „Tudi druge punčke pripovedujejo take stvari, ko vem, da ni res; sem pa še jaz.“ Seveda je treba tudi vse take „nedolžne“ laži otroku pojasniti kot nemoralne in ga odvaditi laganja. Silno zgrešeno pa bi bilo, da bi taka mati obupavala nad otrokom, ga črnila pred sosedomi kot „lažnivca od malega.“ Ko je bila omenjena deklica stara 8 let, bi je ne bil nihče več mogel pripraviti do tega, da bi bila v šoli tožila, pa naj bi ji bil kdo še toliko hudega napravil. Mati in učiteljica morata sicer z vso pazljivostjo slediti otroku, ugotavljati njegova slaba nagnjenja (in tudi dobra!) ter ga razsodno vzgajati. Nikdar pa mu ne smeta že v zgodnji mladosti udariti pečata prirojenih, neiztrebljivih slabih nagnjenj in ga kot takega pokazati okolici. Kolikokrat mu ostane tak slab glas za vse življenje. Morda se mu bo res kdaj izpodtaknilo v življenju. Svet bi mu oprostil, če bi znanci ne pojasnjevali: „Saj že kot otrok ni bil nič prida... Celo mati je pripovedovala, da mu ni smela verjeti besede... Kako rad je trpinčil zajčke... Kakšen križ

je bil ž njim v šoli!... Že kot deček je kradel, mati sama mi je pripovedovala... Samo lišpala se je že kot punčka, kaj naj bi bilo sedaj iz nje...“ Če je sama mati kaj takega pripovedovala... Taki in slični spomini spremljajo otroka vse življenje. Zavist, ljubosumnost, sebičnost in druge slabe lastnosti „dobrih“ znank ne privoščijo marsikomu niti zaslužnega uspeha. Če ne morejo drugače, se takrat spomnijo kakega njegovega mladostnega prestopka, le da ga vsaj nekoliko umažejo: „Od njega bi človek pač ne bil mogel nikdar pričakovati kaj takega. Pomislite...“

S posebno previdnostjo naj govorijo matere o hčerkah. Saj je skoro ni deklice, ki bi se v detinstvu ne šemila, se ne vrtela pred ogledalom in ne nadlegovala matere, naj ji kupi to in to. Istotako se tudi kot dekle rado obleče, morda preko družinskih možnosti, ali se rada izogne gospodinjskemu delu in podobno. Mati je nesrečna radi tega in se jezi nad hčerko. V razburjenosti se zateče k znanki in udriha po hčerki. Znanka na tihem komaj čaka, da pojde k tretji sosedi in ji pove, kako slabo je to dekle, saj se je celo lastna mati bridko pritoževala nad njo. Dober glas gre v deveto vas, slab pa še dalj... Kmalu bo vsa okolica poznala to „zanikrno“ dekle, čeprav ni morda nič slabša kot marsikatera druge, le da njih matere ne obešajo vsega na veliki zvon. Da so take materine tožbe hčerki slaba, lahko celo usodna reklama za možitev ali za službo, je jasno ko beli dan. In vendar ni matere, ki bi resno želela svojim otrokom slabo bodočnost. Da jim ne bo sama oteževala že itak težke življenske poti, naj že od malega previdno kroti njih slaba nagnjenja in jih navaja k dobremu. Če se ji to vedno ne posreči, naj prenaša svoje breme sama, zaupa naj ga le možu in svojim najbližjim sorodnikom. Večkrat je tudi prav, če se v taki zadregi zateče v šolo; dober pedagog ji bo gotovo tudi dober tolažnik in svetovalec. V. P.

Masaža in nega obraza.

Koža po obrazu se namaže od dveh plati: iz globine na površino in obratno s površine v globino; iz globine radi škodljivih kemičnih snovi, zaostalih v krvi pri slabem presnavljanju; zunaj s prahom in z lepotili.

Za pravilno postopanje s kožo obraza je pred vsem potrebno, da se zdravo življenje združi z lokalnim postopanjem na koži, to je smoteno odpiranje por (potnic) in stalno vzdrževanje gibanja elastičnih vlaken, nahajajočih se pod kožo. Cedna koža, oproščena najmanjših kemičnih snovi, ostane gladka in se ne gubanči. Vsaka žena lahko vzdržuje ali pospešuje lepoto kože in jo ohrani svežo do pozne starosti z enostavnimi vajami, kakor sledi:

Prvi pogoj je splošna telesna higijena. Priporočljivo je, da se enkrat v tednu postimo, in tisti dan pijemo tekom dopoldneva $\frac{1}{2}$ litra jagodovega čaja, $\frac{1}{2}$ navadne vode, $\frac{1}{2}$ mineralne vode, vmes pa jemo kuhano ali sirovo sadje (hruški ne). Od treh popoldan do osmih zvečer še $\frac{1}{2}$ čaja in $\frac{1}{2}$ vode, enkrat kuhano sadje, enkrat sirovo. Tako se tekom dneva poje od $\frac{3}{4}$ kg do $1\frac{1}{4}$ kg sadja in popije $\frac{3}{4}$ tekočine. Sadije se uživa samo tako, ki ne napenja. Obenem je treba paziti na dobro žvečenje.

Mišično gibanje pri žvečenju ne pospešuje samo dobre prebave, temveč tudi elastičnost kože ter tako prepreči viseča lica.

Lokalno postopanje je dvojno: masaža obraznih mišic, in sicer glajenje na okroglo po koži, ki jo prej dobro namažemo s primerno kremo, in nekaj enostavnih mišičnih vaj. Vsaka žena si lahko dela to koristno masažo sama, najbolje zvečer pred spanjem, da se koža potem odpočije in je zjutraj sveža.

Prične se s temeljitim umivanjem obraza s postano vodo, kateri je dodano nekaj specialne vode za obraz. Potem lahko udarjamo z drugim in tretjim prstom od spodnje čeljusti gor proti sencem in očem, da se oživi krvni obtok v obrazu. Nato se namaže obraz s kremo, primerno koži. Sledi izvajanje sledečih gibanj glavnih obraznih mišic, in sicer najmanj po petkrat vsako.

1. Žvečne mišice se masirajo pred ušesi z glajenjem na okroglo.

2. Kolikor mogoče odpremo usta v obliki črke O in izvajamo masažno glajenje na okroglo s konci prstov obeh rok od podbradka do senc navzgor.

3. Rahlo zamižimo in masiramo na okroglo pod obrvmi, pričeni pri nosu po zgornjih in spodnjih vekah, vračajoč se zopet od spodnje veke k nosu. To masažo je izvajati nežno, ne da bi se koža pod koncem prstov gubančila.

4. Čelo in senci gladimo na okroglo s konci prstov obeh rok hkrati, pričeni v sredi čela nad nosom.

5. Obe nosnici ravno tako, samo s koncem enega ali dveh prstov.

6. Podbradek in vrat se masirata z glajenjem od spodnje čeljusti navzdol, kakor

gredo mišice, in sicer desna plat z levo dlanjo, leva z desno.

Po izvršenem masažnem postopanju se obraz zopet umije, ker ni prav, da zaspimo z mastnim obrazom. S tem bi se zaprle potnice in bi bilo ovirano dihanje spodnjih kožnih plasti. Drugi del postopanja se tiče mišičnega gibanja, ki se proizvaja zjutraj. Mišice se morajo prisiliti k delovanju, za kar so potrebne tri vaje, ki se izvršujejo pred zrcalom:

1. Desetkrat zaporedoma izgovarjaj naglo in z naporom črki U in X tako, da se pri izgovarjavi glasa U skrči cela okrogla mišica ust in pri izgovorjavi X raztegne do skrajnosti.

2. Položi rahlo konca drugega in tretjega prsta obeh rok na senci in kolikor mogoče trdo zapiraj oči in zopet odpiraj; na sencih pod prsti občutiš, kako se krčijo mišice okrog oči. To ponavljaš petkrat.

3. Upri podbradek ob konce vseh prstov obeh rok ob spodnji čeljusti in nagni glavo kolikor mogoče nazaj v tilniku, potem jo pa nagibaj naprej, med tem ko roki čvrsto upirajo ob spodnjo čeljust. Ta vaja je izborna za okrepitev mišic v tilniku; ker je težja, jo izvajaj samo trikrat.

Zjutraj se obraz zopet umije z vodo, kateri dodaš nekoliko specialne vode za obraz, potem izvajaš rahlo ščipanje od nosu do ušes, da se pospeši obtok krvi v licih.

To so najenostavnejša kozmetična postopanja, ki pa imajo smotren uspeh, kar opaziš že po par tednih.

Kozmetični pripomočki so danes s pomočjo resnega proučevanja in bogatihkušenj na višku popolnosti in mnogo žen v mestih jih uporablja. Toda le pri pravilnem zdravstvenem postopanju s kožo obraza se s primernimi kremami in prahom (pudrom) doseže olepševalni učinek zato, da se mladostnost in lepota obraza ohranita do poznih let.

Linška torta. 1.) 25 dkg masla mešaj z 9 dkg sladkorja, prideni citronove olupke in dolgo enakomerno mešaj, pri tem pa po malem pridevaj 27 dkg moke. Iz tega spečeš enakomerne oplatke v velikosti torte, katere namažeš s kremo ali z marmelado. Led bodi poljuben, ali pa lahko posuješ torto kar s sladkorjem. — 2.) $\frac{1}{2}$ kg moke, $\frac{1}{2}$ kg masla, 12 dkg sladkorja z eno citrono (sok in olupki), 2 jajci, 1 rumenjaki,

2 žlici kisle smetane in par zrn soli ugnemo nalahko ter pustimo pol ure počivati. Peče se ravno tako kakor prva torta.

Sladko iz sliv. Olupi dovolj zrele, zdrave, plave slive. Olupljenim „izstreljaj“ s palčico koščice. Stehtaj 1 kg čistih sliv ter jih daj v precej bistro apneno vodo (apnena voda se napravi od negašenega apna), v vodi jih imej eno uro; med tem časom pripravi v ponvi, katera drži 4 litre, sladkorja 1.25 kg, najmanj 3—4 čašice vode, pusti, da sladkor dobro prevre ter očisti z žlico vse pene od sladkorja. Nato dodaj slive, katere si oprala in ocedila, ter jih kuhaj z limonovimi rezinami tako dolgo, da bo vse skupaj lepo rumeno, a ne pregosto (približno $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ ure). Ko so kuhane, jih odmakni ter pokrij ponvo s krpo, katero si namočila v vodi in ožela. Ko so tako popolnoma hladne, jih naloži v steklenice ter zaveži.

Ako moreš, deni v olupljene slive, iz katerih si vzela koščice, polovico olupljenega mandelna, predno jih daš v kuhan sladkor, kar je jako okusno. Lahko tudi oreh ali lešnik.

Š. I.

Sadni kis. Kdor ima doma sadje ali vino, ne kupuje kisa. Iz sadja, ki se trebi, se napravi kis. Kar ostane gostega vina, kar se nabira pod pipo, (podčepovina), mu da vinski kis. Pa tudi mala gospodinja si napravi lahko svoj kis doma. Zato je treba samo lončene ali steklene posode in sadja. Najboljši kis je vinski. Če deneš v posodo samega grozdja in naliješ nanj kroga, pa stoji na toplem, dobiš čez par tednov močan in okusen kis. Pa tudi če prideneš malo grozdja drugemu sadju, bo kis boljši. Sicer nastavljajo za kis nezrelo in slabo sadje, pa boljše sadje da boljši kis. Pri kuhanju odpadejo jabolčni olupki in pečke, koščki drugega sadja, kaka jagoda. Vse to devaj v lonec za kis, zalij s kropom toliko, da pokrije, in ko pride še kaj, zalij zopet. Več vrst sadja — boljši kis. Goden je, ko lepo zadiši po kisu in je lepo čist pod matico, ki ga pokriva. Dober kis vabi nase rdečo kisovo mušico. Treba je nekaj tednov, da dozori kis; če je bolj na toplem, se skisa poprej. Goden kis odlije lepo v steklenice in deni v vsako steklenico žličko sladkorja, zamaši in postavi na hladno. Če se vsede dosti gošče, je treba kis še enkrat odliči. Kdor ima rad rdeč kis, mu doda lahko pri nalivanju ali že pri kisanju malinovega ali borovničevega soka. Tak kis je vsaj zdrav, če tudi ni tako hudo.

Kar prodajajo za vinski kis, je večinoma le razredčena kisova esenca, tako tudi navadni kis. Dober kis je čist, prozorne barve, osvežujočega okusa in vonja; če ga postaviš v odprti kupici na okno, privabi kmalu rdeče kisove mušice. Več vode ko je v kisu, slabši je. V dobrem vinskem kisu

mora biti 6—8% kisove kisline, v navadnem kisu 2—5%, kisov cvet ima navadno 10—12%. Letos so tožile gospodinje v Gradcu (Avstrija), da nima kupljeni sadni kis predpisanih 2.5%. Obsojena je bila branjeva, ki je prodajala kis z 1.26% kisove kisline. Tako razredčen kis ima dobro lastnost, da ne škoduje želodcu, prehud tovarniški kis pa škoduje prebavilom. Kisu, ki je zelo voden, dodajajo po nekaterih tovarnah žveplene kisline, kisu iz piva povečajo moč s fosforno kislino ali soljo, navadni kis poboljšajo s španskim poprom in koreninami. Tak kis spoznaš na tem, da te peče na jeziku. Deni malo kisa, malo vode in nekaj peklenkega kamna v kupico — če postane motno, je v kisu solna kislina. Razredči malo kisa z deževnico in kani v to par kapelj klorobarija — če postane motno, je v kisu žveplena kislina. To najdeš tudi, če postaviš plitev krožnik s kisom in sladkorjem na lonec s kropom. Kis izpuhti, žveplena kislina naredi črno goščo. Pravi vinski kis ima vedno v sebi nekaj vinskega kamna, ki ostane kot bel kristal, če deneš malo kisa na toplo, da izpuhti. Sadni kis ima vedno okus po sadju, iz katerega je pripravljen.

Dober vinski kis je znano zdravilo. Kadar si razbeljen, zlij malo kisa v vodo, tako ne bo škodovalo. V krajih, kjer imajo slabo vodo, jo mešajo navadno s kisom. Za nadoh pomaga obkladke vročega kisa, za bolec in vročino devamo mrzlega. Za krvavenje iz nosa, za glavobol pomaga kis, njegov duh premaga omedlevico. V kisu namočene nogavice vlečejo vročino iz glave.

Buča. Pri drugih narodih cenijo navadno bučo, pri nas velja večinoma samo za živinsko pičo, kakor da bi ne redilo tudi človeka, kar redi žival. Buča je sorodnica bolj gosposke dinje in vsebuje približno iste snovi. (Dinja vsebuje gumo vodo, beljakovino, smolo, olje, sladkor, sol, apno, železo in fosforovo kislino), pa je buča dosti cenejša kakor dinja. Francozi, Angleži, Američani, Srbi, Hrvati, Italijani, Madžari pripravljajo buče na razne načine. Olje iz bučnih peček je zdravo in hladilno. Na Štajerskem in na Koroškem zelo v navadi, tudi v Avstriji. Iz peček se naredi lahko tudi hladilna pljača, ki pomiri živce in je v Italiji zelo v navadi. Meksikanci pripravljajo iz peček jed, ki je bila zelo priljubljena Piju IX. To je „pipijan“. Španski posušeni poper se razpolovi, odvzame seme, namoči v topli vodi, izrežejo se žile in posuši na segreti železni pekači. Poln krožnik bučnih peček pražijo na ognjišču samo toliko, da malo porumenijo. Potem jih olupijo, denejo v glazirano kozico jedra, pest koruze in par razrezanih paprik. To mešajo na ognju, da je kakor blede prežganje. Žlico namočijo

prej v maslu. Nato spuste zmes v mlinček. Zreže se na kose in opeče nekoliko. Sedaj se razredči semletina z juho in zlije na meso. Kuha se toliko časa, da je gosto kakor ovsen močnik.

Bučna juha je priljubljena jed, mlade buče, parjene na olju ali na maslu, so pravo zdravilo bolnikom. Buča se shrani lahko okisana, pripravi za kompot ali kakor kisle kumarice, naredi se iz nje mezga itd. Parjena buča je na Angleškem priljubljen dodatek k rižu in krompirju. Italijani jo duše na olju, s paradižnikom. Ocvrta buča je ob Donavi navadno pri pečenki. Bučo olupijo, razrežejo na podolgovate kose, prevrta v slanem kropu, popopravi in obrni parkrat v jajcu in moki, speci v vreli masti. Lahko se opeče tudi, ne da bi prevrela: kose posoli in pusti deset minut, popopravi in položi v mastno pekačo, natresi drobnjaka, pokropi s kisló smetano in postavi v pečico, da se lepo zarumeni. Bučna mezga: Bučo olupijo, iztrebi pečke, razreže, posuji z malo sladkorjem in pusti, da stoji nekaj ur. Potem skuha (na kg buč $\frac{1}{2}$ kg sladkorja), da se vleče, (da se potegne nitasto, ne sme pa zarjaveti) deni vanj bučo in kuhaj, dokler ni gosto. Kuhanemu dodaj malo limonove lupine in soka, malo muškatovega cvetja in prevrta še enkrat.

Oleander in palme. Oleander ljubi sonce, zalivam ga redno, da se mu ne zasuši prst, in pognojim pomladi s kravjim odpadkom, ki ga pa močno razredčim. Arakanra ljubi senco in primerno vlažno prst. Pognojim pomladi z močno razredčenimi kravjimi odpadki. Palme so različne vrste. Imam širokolistne, ki so vse poletje na soncu in vetru, pa se razvijajo zelo lepo. Nekatere pa uspevajo bolj v senci. Preveč mokrote ni za palme. V trgovinah z rastlinami se dobi gnojilo za vse vrste cvetlic. Jaz pognojim tudi palmam z razredčenim kravjim gnojem.

Vrtnarica.

Dostojnost v obleki.

Staro pravilo je velevalo: Oblači se primerno stanu, podnebiu, priliki, zdravju, letnim časom, dostojnosti in premoženju. Sedanjí svet, razdiraven in cinčen, zanika vsa ta pravila. Zdaj je dostojno, kar je moderno, letni čas bi se moral ravnati po modi. Pa se noče. Mi pa hodimo o sv. Jakubu v kožuhih, z golimi ramami in nogami pa o božiču — kakor nam zapove moda.

Glede zdravja pravijo, da se bomo utrdili, glede stanu je enakost; glede premoženja velja, da moraš pokazati z obleko, da imaš kaj; glede starosti — kdo hoče biti star? glede podnebia — golo je vse tako v Afriki kakor v Evropi.

Vendar je spoznanje, da se je treba oblačiti priliki primerno, globoko ukoreninjeno v ljudski duši. Najbolj divji narodi imajo posebno obleko in lepoticje za praznike in slovesnosti. Kmecko dekletje se je zgražalo nad svojo vrstnico: „Hodi k maši v obleki za na sejem, za velike praznike se nosi kakor za navadne nedelje, k pogrebu gre kakor na ples in na njivo kakor k poroki.“ S tem je povedalo dekletje, kako razločujejo in opazujejo na kmetih. Iam gleda vsaka ženska, da ima za pogreb vsaj crn robec, v mestu gre pa vse pisano. Na Notranjskem je prihajalo na kvatno nedeljo in veliki teden v cerkev vse v črni obleki. Spodobí se tudi po starem, da ne obiščeš žalujočega prijatelja v kričeči obleki, da ne ponižaš revnega s prebogato, in da ne osramotiš sorodnikov s presiromašno. Kadar greš v trgovino, ti bodo bolj postregli, če si lepo oblečena; če greš radi prošnje, te premerijo takoj, če si prelepo napravljena. V lakastih čevljičkih ne hodi na vodo prati ali na gore, sicer se ti bo vse smejalo, da si slaba gospodinja; v raztrgani obutvi ne hodi na sprehod, rekli bodo, da si nemarna. Ženska, ki je kaj pohabljená ali nakazana, ne sme devati nase kričečih barv in povečavati, recimo, svoje previseoke rame še z nabirki. Ženska, ki ima rdečo polt in izpahke, mora biti skrbna v izbiri barve blaga; ženska, ki ni več mlada, postane smešna v premladostni obleki; če je oblečena po svojih letih, jih lahko skrrije. Vsaka prava lepota je izraz resnice. Kneгинja Bagration je slovela po svoji lepoti. Kneгинja Metternich Sandor piše v svojih spominih o njej: „Pozabila je, da bi se postarala. Misli, da je še vedno tista, ki jo je slikal Isabeau; v oblakih, ovenčana z vrtnicami. Od tedanjih zlatih košatih kodrov je ostalo par pobledelih lascev, požoltela koža se je ovijala kostnjaka. Onemeli smo, ko se je pojavila pri nas tako malo oblečena, da je pokrivala komaj svojo nagoto. Batistna srcaja je bila komaj speta na ramah in bili smo v strahu, da se odtrže trake in se nam pokaže njen veli život. Ona pa je obračala oči kakor pred štiridesetimi leti.“

Tako se razodeva človek v svoji obleki; dostojen je mislih in življenju se nam kaže dostojen tudi v obleki. In zato ni treba bogatih okrasov in blaga, lepa je samo resnica, duša, ki se razodeva v zunanosti; saj je tudi berač lahko dostojen v svoji beraški obleki, ki je primerna njegovim razmeram.

VSEBINA 10. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: — Dr. Ksenija Atanasijevečeva-(Marijana-Kokalj-Željeznova)	289
MOJA PESEM. — (Muropolska)	292
GOSPA MARINA. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva)	293
STRITARJEVA PISMA LUJIZI PESJAKOVI. — Konec. — (Obj.: dr. Avg. Pirjevec)	300
SUMICA ZELENÁ. — Pesem. — (Gustav Strniša)	302
SENTIMENTALNOST. — (Villiers de l'Isle-Adam-Ruša Zidarjeva)	303
UTRINKI ZA NAŠE DETE. — (Ruža-Lucija)	308
DVE DRAML. — (V. A.)	310
JESEN. — Pesem. — (Ksaver Meško)	312
ZAKONITA ZAŠČITA DELOVNE SILE. — (Angela Vodetova)	313
O SVOBODI MODERNE ŽENE. — (Marijana Hainisch)	315
IZVESTJA: Po ženskem svetu. - Materinstvo. - Higijena. - Kuhinja. - Gospodinjstvo	316

Novo opremo lista priredil akad. slikar Mirko Šublc.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Za Italijo Lir 20.—, za U. S. A. Dol. 2.—, za Argentino Pes. 4'50, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdajateljica in odgovorna urednica: Darinka Vdovičeva.

Tiskali J. Blasnik nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.

Odgovoren Janez Vehar.

Nudim lepo izbiro modernih kleklanih čipk za store, posteljna pogrinjala, posteljno in telesno perilo po zmernih cenah.

Učiteljicam in uradnicam pošiljam željeno na ogled in mesečne obroke.

M. B. Ferenčak, trgovina čipk, Železniki - Gorenjsko.

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturo spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna tvrdka

R. MIKLAUC „Pri Škofu“
Ljubljana

Lingarjeva — Medarska ulica — Pred Škofijo.

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci v svrhu naročitve.

*Na tak način si pridobiš
najlepše zobe*

a drugim nudiš veselje
s Tvojim smehljanjem.
Ohrani zdravje svojih
zob, daj jim belino
bisera, pomagal Ti bo

Sargov
KALODONT
Lepši zobje